

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS
TERMINOLOĢIJAS KOMISIJA

TERMINOLOĢIJAS JAUNUMI

2003
5/6

- *LZA TK lēmumi*
- *Arhīvu pamattermini*
- *Vārds apakškomisijai*
- *Konsultācijas*
- *Gaidām padomu*
- *Terminu rādītājs*
- *Ziņas*

RĪGA

“Terminoloģijas Jaunami” ir LZA Terminoloģijas komisijas ikceturkšņa izdevums, kas paredzēts LZA TK lēmumu un konsultāciju ieteikumu operatīvai izplatīšanai, lai sekmētu vienotas latviešu valodas terminu sistēmas veidošanu un ieviešanu praksē un līdz ar to arī izteiksmes skaidrību un nepārprotamību, īstenojot Valsts valodas likuma 22. pantu un LR Ministru kabineta 28.11.2000. noteikumu Nr. 405 “Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas nolikums”. Visu LZA TK lēmumu pirmpublicējumi ir “Latvijas Vēstnesī”.

Paredzēts ikvienam, kura pienākumos vai interesēs ir terminu lietošana un veidošana.

Atbildīgā par izdevumu **Anita Skujiņa**.

“Terminus veido valodnieki, kas nekā nejēdz no lietām un procesiem, ko termini apzīmē, bet tikai mēģina uzspiest mums, profesionāļiem, kaut kādus mākslīgus latvisku terminu izdomājumus.” —

Nekas nevar būt tālāks no īstenības kā šāds priekšstats.

J. Borzovs

PRIEKŠVārDS

“Terminoloģijas Jaunumu” (“TJ”) apvienotais 5./6. numurs iznāk ar Latvijas Zinātņu akadēmijas un LR Finanšu ministrijas pamatbudžeta programmas “Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem” atbalstu. Krājumā publicēti LZA Terminoloģijas komisijas (TK) rudens sezonas lēmumi un konsultācijas, kā arī citi materiāli, kas galvenokārt saistīti ar terminu lietošanu likumos, standartos un citos normatīvajos aktos.

Šoreiz krājumā vieta atvēlēta arī viesim – LZA TK IT&T terminoloģijas apakškomisijai, kura veic būtiski nozīmīgu darbu visām nozarēm tik svarīgā jomā kā elektroniskie sakari.

Ievērojot sabiedrības vēlēšanos, dots iepriekšējos “TJ” izdevumos publicēto terminu rādītājs latviešu un angļu valodā.

Sadaļā “Gaidām speciālista padomu”, pateicoties LR Tieslietu ministrijas juriskonsulta M. Ozoliņa rosinājumam, tiek uzsākta diskusija par aizguvumu izpratni latviešu valodā un latviskās izteiksmes lomu. Ceram uz “TJ” lasītāju līdzdalību šajā tieši pašreizējam periodam tik svarīgajā domu apmaiņā.

Atgādinām, ka LZA TK apstiprināto terminu vārdnīcu saraksts publicēts “TJ” 1. numurā, kā arī Valsts valodas komisijas mājas lapā (<http://www.vvk.lv>). Šo publikāciju konsekventa izmantošana praksē sekmēs vienotas latviešu valodas terminu sistēmas ieviešanu un līdz ar to arī izteiksmes skaidrību un nepārprotamību.

Aicinām lasītājus būt līdzdalīgiem precīzu terminu un skaidras izteiksmes veidošanā un lietošanā. Būsim pateicīgi par derīgiem priekšlikumiem.

Mūsu adrese: Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050, Latvija.

Tālr.: (371) 7229636. E pasts: vaska@lza.lv

SATURS

KOMISIJAS LĒMUMI	5
09.09.2003. Nr. 25 Par ugunsdrošības termina maiņu	5
04.11.2003. Nr. 26 Par angļu termina <i>universal service</i> atveidi latviešu valodā	7
LZA Terminoloģijas komisijā apstiprinātie arhīvu pamattermini un definīcijas	9
VĀRDS — APAKŠKOMISIJAI	20
KONSULTĀCIJAS	26
GAIDĀM SPECIĀLISTA PADOMU	34
IEPRIEKŠĒJOS NUMUROS PUBLICĒTO TERMINU RĀDĪTĀJS	37
ZIŅAS	52
KLĀT ADVENTE...	55

KOMISIJAS LĒMUMI

LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 25

Par ugunsdrošības termina maiņu

Pieņemts 09.09.2003.; prot. Nr. 6/1038.

Lēmuma pamats: termina maiņa jauna standarta (LVS ISO 8421) vajadzībām.

LZA Terminoloģijas komisija (TK), izskatot uguns aizsardzības un ugunsdrošības terminus, ko Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests sagatavojis publicēšanai LVS ISO standartu (8421 – 1; 8421 – 2; 8421 – 3; 8421 – 4; 8421 – 5; 8421 – 6; 8421 – 7; 8421 – 8; 13943:2003) tulkojumos latviešu valodā, ir mainījusi standartā LVS 38-93 "Ugunsdrošība. Termini un definīcijas" iekļauto terminu "pretugunsgrēka aizsardzība" (kas standartā izmantots terminā "pretugunsgrēka aizsardzības sistēma"), aizstājot to ar īsāku termina variantu – **uguns aizsardzība**.

Pamatojums.

1. Salikteņtermins *uguns aizsardzība* labi iekļaujas savas nozares terminu sistēmā blakus līdzīgi veidotiem terminiem *ugunsdrošība*, *ugunsbīstamība*, *ugunsdzēsība*, *ugunsizturība* u. c.
2. Salikteņtermins *uguns aizsardzība* tieši atbilst dažādu nozaru terminoloģijā izmantotam terminu modelim, saskaņā ar kuru salikteni veido, aizstājot aprakstošu vārdu savienojumu, sal.: "aizsardzība pret koroziju" → *korozijaizsardzība* (krievu valodā *противокоррозионная защита*), "izturība pret koroziju" → *korozijizturība* (*антикоррозионная стойкость*), "aizsardzība pret sārņojumu" → *sārņojumaizsardzība* (*защита против засорения*), "aizsardzība pret pārspriegumu" → *pārspriegumaizsardzība*. Sal. bez tam arī: *salizturība*, *pelējumizturība*, *oksidācijizturība*, *triecienizturība* u. tml., kā arī *ķīmiskā aizsardzība* (nevis "pretķīmiskā"). Saliktenis ir īsāks un ērtāk lietojams, tomēr ne visos

gadījumos saliktenis ir iespējams, piem.: *aizsardzība pret putnu ligzdošanu, aizsardzība pret vienfāzes īssavienojumiem.*

Militārajā terminoloģijā mīnu un dažos citos nosaukumos sistēmas raksturu ieguvuši darinājumi ar *pret-* (*prettanku mīna, prettraleru mīna, pretkājnieku mīna*, kaut gan praksē daži no šādiem terminiem *pret-* zaudē, turklāt pārpratumi nerodas (*kājnieku mīna*).

3. Garākā termina "pretugunsgrēka aizsardzība" izvēli savā laikā ietekmēja attiecīgs tuvākās saskarvalodas, proti – krievu valodas, paraugs (*противопожарная защита*). Savukārt pašreizējās tuvākās saskarvalodas – angļu valodas – paraugs (*fire protection*) ir sekmējis īsākās formas izvēli. Angļu valodā ar *fire* nosauc gan uguni, gan ugunsgrēku, un faktiski jēdzienā 'aizsardzība pret uguni' ietilpst arī pakārtotais jēdziens 'aizsardzība pret ugunsgrēku'. Runājot par aizsardzību, robežu starp abiem šiem jēdzieniem novilkt praktiski nav iespējams. Tikai rodoties un izplatoties ugunij, var izcelties un izplatīties ugunsgrēks. Ugunsizturīgie materiāli būs pietiekami izturīgi arī ugunsgrēkā. Kā noteikt, vai kūlas dedzināšana ir uguns vai cilvēka grēks?

Piebildes.

1. Vācu valodā, tāpat kā angļu valodā, *Feuer* ir gan 'uguns', gan 'ugunsgrēks' un *ugunsaizsardzība* ir *Feuerverteidigung*.

2. Atšķirīgi viedokļi izteikti par aizguvumu *sprinkler[i]s* un *drenčer[i]s* iederību latviešu valodā. Latviešu valodā šie aizguvumi samērā plaši izplatīti ugunsdzēsības, būvniecības un dažu citu nozaru terminoloģijā, tāpēc līdztekus latviskajām atbilstēm, kurās par pamatvārdu izmantots vārds *smidzinātājs*, paturēti arī sinonīmiskie aizguvumi.

Sazinoties ar lietuviešu terminologiem, noskaidrots, ka lietuvieši šos angļu vārdus nav aizguvuši, bet iztiek ar savējiem, pamatā liekot lietuviešu valodas vārdu *purkštuvās* (*smidzinātājs*).

LZA TK priekšsēdētāja *V. Skujiņa*
LZA TK zinātniskā sekretāre *M. Ķirīte*

LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 26

Par angļu termina *universal service* atveidi latviešu valodā

Pieņemts 4.11.2003.; prot. Nr. 7/1039.

Lēmuma pamats: LR Saeimas Juridiskā biroja konsultācija.

Divos likumos – likumā "Par telekomunikācijām" un Pasta likumā – vienam un tam pašam angļu valodas terminam *universal service* latviešu valodā izvēlēti atšķirīgi termini: *universālie pakalpojumi* un *vispārējie pakalpojumi*. Savukārt definīcijas liecina, ka pēc būtības abos gadījumos runa ir par vienu un to pašu pakalpojuma veidu, kaut arī skaidrojumi nav identīti:

"universālais telekomunikāciju pakalpojums – noteikts minimālais normām atbilstošas kvalitātes telekomunikāciju pakalpojumu apjoms, kas pieejams visiem esošiem un potenciāliem telekomunikāciju pakalpojumu lietotājiem par pieņemamu cenu";

"vispārējie pasta pakalpojumi – iekšzemes vai starptautiskie vēstuļu korespondenču (pastkaršu, vēstuļu, bandroļu, sīkpaku) sūtījumi; iekšzemes un starptautiskie pasta paku (līdz 10 kilogramiem) sūtījumi, kas atbilst Pasta noteikumos reglamentētajām minimālajām savākšanas, šķirošanas, pārvadāšanas un piegādes prasībām" (citēts, veicot nepieciešamos izteiksmes labojumus).

LR Saeimas Juridiskais birojs uzsver, ka latviešu valodā šai gadījumā ir jāvienojas par vienu terminu.

Apspriežot jautājumu LZA TK Juridiskās terminoloģijas apakškomisijā un Informācijas tehnoloģijas un telekomunikācijas apakškomisijā, kā arī LZA TK plenārsēdē, pēc analītiskām debatēm balsojot (ar 17:2) priekšroka dota terminam *universālais pakalpojums*.

Pamatojums.

1. Latviešu valodas skaidrojošās vārdnīcas liecina, ka vārdu *universāls* un *vispārējs* nozīmes pārsedzas (skaidrojumi no viensējuma un daudz-sējumu skaidrojošās vārdnīcas):

universāls – 'vispārīgs, visu aptverošs; dažādi izmantojams, visam derīgs'; 'tāds, kas attiecas uz vairākām, daudzām, arī visām parādībām; arī vispārējs';

vispārējs – 'tāds, kas attiecas uz visiem, visu, aptver visus, visu'; 'tāds, kas attiecas uz daudziem vai visiem, visu, aptver daudzus vai visus, visu'.

Tātad, kaut arī latviešu valodā abus īpašības vārdus nevar uzskatīt par pilnīgiem sinonīmiem, kas pilnībā spētu aizstāt viens otru visos gadījumos (piem., ir *vispārējās vēlēšanas*, kurās piedalās visi; ir *vispārējā kara-klausība*, 'kas attiecas uz visiem', bet šajos gadījumos vārds *universāls* nav lietojams), tomēr savienojumā ar vārdu *pakalpojums* abu vārdu kopīgā nozīmes nianse ļauj pamatot gan viena, gan otra apzīmētāja izvēli.

2. Ja vienlīdz derīgs ir gan latviskais vārds, gan aizguvums, priekšroka parasti tiek dota latviskajam vārdam. Tomēr šoreiz klāt nāk papildu kritērijs. Proti: šis pakalpojuma veids un tā nosaukums ir aktuāls visās ES dalībvalstīs, tāpēc sava loma ir attiecīgā apzīmētāja izvēlei citās ES valodās. Izrādās, ka sešās no deviņām Eiropas valodām šajā terminā izmanto internacionālismu *universāls*. Savukārt vārdam *vispārējs* angļu valodā parasti atbilst vārds *general* (piem., *vispārējā atļauja* – *general authorisation*). Lai nesarežģītu ES tiesību aktu tulkotāju darbu, par turpmāk vienoti lietojamo angļu termina *universal service* atbilstmi latviešu valodā atzīta vārdkopa *universālais pakalpojums*.

3. Vienskaitļa forma (tāpat kā angļu valodā) izvēlēta tāpēc, ka runa ir par vispārinātu pakalpojuma tipu, kas ietver noteiktu objektu un darbību kopumu kā vienu vispārinātu veselumu.

LZA TK priekšsēdētāja *V. Skujiņa*
LZA TK zinātniskā sekretāre *M. Ķirīte*

LZA TERMINOLOĢIJAS KOMISIJĀ APSTIPRINĀTIE ARHĪVU PAMATTERMINI UN DEFINĪCIJAS

Publicēts "LV" 14.04.2003. (Nr. 71/2836, 3. lpp.).

Iesniedzējs: Latvijas Valsts arhīvu ģenerāldirekcijas Mācību un kvalitātes vadības centrs.

Saraksts ir daļa no plašas arhīvu terminu vārdnīcas. Arhīvu pamattermini un definīcijām sarakstā pievienoti terminu ekvivalenti angļu (A), franču (F), vācu (V) un krievu (K) valodā, ja tādi ir konstatēti izmantotajos avotos, kas norādīti iekavās (DAT II ir "Dictionary on Archival Terminology" 2. izdevums – Parīze, 1988; DAT III ir šīs vārdnīcas 3. izdevuma projekts, kas pieejams internetā). Ja avota norādes nav, tad dotais variants ir saraksta gatavotāju tulkojums. Zvaigznīte lietota aizvārda, kura atbilstība latviešu terminam ir tikai aptuvena vai kurš attiecīgās valodas praksē netiek lietots.

ARHĪVU TERMINOLOĢIJAS ROKASGRĀMATA

PAMATTERMINI

Latvijas Valsts arhīvu ģenerāldirekcijas Mācību un kvalitātes vadības centrs (MKC)

Avoti:

Rokasgrāmata arhīvu darbiniekiem (R). – R., 1983

LPSR Galvenās arhīvu pārvaldes izdevums. Tajā iekļauti 527 termini, sniegti to ekvivalenti krievu valodā.

Dictionary on Archival Terminology (2nd Edition) (DAT II) – ICA, Paris, 1988

Starptautiskās arhīvu padomes (SAP) izdevums. Tajā ietverti 486 termini. To skaidrojums sniegts paralēli angļu un franču valodā, vienlaikus uzrādot termina ekvivalentu dāņu, vācu, itāļu, spāņu un krievu valodā. Izmantots arī trešā izdevuma projekts (DAT III), pieejams internetā.

A Glossary for Archivists, Manuscript Curators, and Record Managers (GL). – Society of American Archivists: Chicago, 1992

General International Standard Archival Description (ISAD(G)). – ICA, Madrid, 2000

Ekonomikas, lietvedības un darba organizācijas terminu vārdnīca (ELDO). – R., 1996

Katram terminam doti tā ekvivalenti angļu, franču, vācu un krievu valodā, ja tādi eksistē. Par avotu pamatā izmantoti **DAT III** un **DAT II**. Ja šajos avotos termins kādā no valodām vispār nav tulkots vai ja sniegts tikai skaidrojošs apraksts, tā vietā ievilkta svītra "—". Ja avotos norādīts, ka dotais tulkojums ir tikai aptuveni atbilstošs vai attiecīgajā valodā šāds termins nav apritē, tas apzīmēts ar zvaigznīti "*" aiz vārda. Kvadrātie iekavas norāda, ka tajās ietvertā termina daļa ir lietojama fakultatīvi. Aiz katra ekvivalenta apaļajās iekavās norādīts saīsināts tā avota nosaukums. Ja avota norādes nav, tad dotais variants ir MKC tulkojums.

Lai akcentētu arhīvniecības prioritāti terminu skaidrojumā, daļai terminu saglabāti paskaidrojošie vārdi, piem., "arhīva fonds", "dokumentu izvērtēšana".

Paskaidrojums atsevišķiem terminiem:

dokuments

Angļu valodā lieto divus terminus – "document" un "record", no kuriem arhīvniecības izpratnē tiek izmantots "record". Latviešu valodā abiem šiem jēdzieniem ir viens apzīmējums – "dokuments".

klasifikācija

Latvijas arhīvos tiek izšķirtas divas darbības, no kurām katrai ir atbilstošs termins latviešu valodā – "klasifikācija" un "sistematizācija". Savukārt angļiski (un citās svešvalodās, izņemot krievu) nav atsevišķa apzīmējuma "sistematizācija", ir tikai termins "classification". Tas tiek skaidrots divās nozīmēs, no kurām otrā atbilst 'sistematizācijai'.

izcelsmes princips

Trūkstot izstrādātai arhīvu terminoloģijai, Latvijas arhīvu speciālisti līdz šim izmantojuši šā termina netulkoto variantu "provenances princips". Šis termins sastopams arī vairākos žurnālā "Latvijas Arhīvi" publicētos rakstos, kas ir ļoti būtiski arhīvzinātnes attīstībai Latvijā. Lai saglabātu

saikni ar līdz šim lietoto terminu, tas sarakstā atstāts ar norādi uz atbilstošo ieteicamo terminu "izcelsmes princips".

administratīvā vērtība

- A administrative value (DAT III)
- F utilité administrative (DAT III)
- V Primärwert (DAT III)
- K —

Dokumenta vērtība, ko nosaka dokumenta nozīme pašreizējā un/vai turpmākā administratīvajā darbībā.

aprakstījuma vienība

- A unit of description (DAT III)
- F unité archivistique (DAT III)
- V Verzeichnungseinheit (DAT III)
- K единица описания*

Arhīva dokuments vai dokumentu kopums (lieta, sērija, fonds), ko uzskata par vienotu veselumu un kas ir pamatā atsevišķam aprakstījumam.

aprakstījums

- A description (DAT III)
- F description archivistique (DAT III)
- V Verzeichnung, Erschließung (DAT III)
- K описательная статья (R)

Aprakstot fiksētā informācija par aprakstījuma vienību arhīva uzziņu sistēmā (rokasgrāmatā, aprakstā, AIS u. c.).

aprakstīšana

- A description (DAT III)
- F description archivistique (DAT III)
- V Verzeichnung, Erschließung (DAT III)
- K описание архивных документов; описание дела (DAT III)

Viena no arhīva pamatfunkcijām – aprakstījuma vienības (vai tās sastāvdaļu) satūra atklāšana, veicot arhīva dokumentu analīzi un salīdzināšanu, lai fiksētu to identificēšanai un konteksta izskaidrošanai nepieciešamo informāciju.

apvienotais arhīva fonds

- A joint record group*
- F —
- V Bestands-gruppe* (DAT III)
- K объединенный архивный фонд (DAT III)

Vairāku atsevišķu, taču savstarpēji hierarhiski vai funkcionāli saistītu radniecīgu juridisku vai fizisku personu darbībā radies un arhīvā apvienots dokumentu kopums kā viena klasifikācijas un uzskaites vienība.

arhīva apakšfonds

- A sub-group (DAT III)

- F sous-fonds (DAT III)
 V Teilbestand, Unterabteilung des Bestandes (DAT II)
 K подгруппа документов внутри архивного фонда (DAT II)

Arhīva fonda sistematizācijas vienība – lielapjoma fonda apakšgrupa, kuras sastāvā ir savstarpēji saistīti arhīva dokumenti un kura parasti atbilst fondraža organizatoriskajai struktūrai. Fonda sadalījums apakšgrupās iespējams arī pēc arhīva dokumentu ģeogrāfiskām, hronoloģiskām, funkcionālām vai citām kopīgām pazīmēm, ja organizatoriskais dalījums nav iespējams.

arhīva dokuments

- A archival document* (DAT III)
 F document [d'archives] (DAT III)
 V archivwürdiges Schriftstück* (DAT III)
 K архивный документ (DAT III)

Dokuments, kas glabājas arhīvā tā arhīviskās vērtības dēļ.

arhīva dokumentu uzskaitē

- A —
 F —
 V Inventar eines Bestandes oder eines Archivs* (DAT III)
 K учет архивных документов (DAT III)

Arhīva dokumentu skaita un sastāva noteikšana uzskaites vienībās (lietās, sērījās, fondos u. c.) un šīs informācijas reģistrēšana uzskaites dokumentācijā.

arhīva fonds

- A fonds; record group (DAT III)
 F fonds (DAT III)
 V Fond, Provenienzbestand; Bestand (DAT III)
 K архивный фонд (DAT III)

Juridiskas vai fiziskas personas darbībā radies arhīva dokumentu kopums – arhīva klasifikācijas un uzskaites vienība.

arhīviskā vērtība

- A archival value (DAT III)
 F intérêt archivistique (DAT III)
 V Archivwert; bleibender Wert (DAT III)
 K ценность документа (DAT III)

Dokumenta pierādījumvērtība un/vai informatīvais nozīmīgums, kas ir pamatā pastāvīgai vai ilgstošai glabāšanai arhīvā.

arhīvs

- A archives (DAT III)
 F 1) archives, document [d'archives]; 2) archives; 3) archives (DAT III)
 V 1) Archiv, Archivgut; 2) Archiv; 3) Archiv, Archivgebäude (DAT II)
 K 1) архивные документы, архивный фонд; 2) архив, архивная служба; 3) архивохранилище (DAT II)

1) Dokumentu kopums, ko neatkarīgi no to rašanās datuma, formas un informācijas

nesēja radījusi vai saņēmusi jebkura fiziska persona, jebkurš publisko vai privāto tiesību subjekts, pildot savas funkcijas, un ko uzkrāj, glabā un izmanto to arhīviskās vērtības dēļ.

2) Iestāde, kas atbildīga par arhīva dokumentu uzkrāšanu, saglabāšanu un izmantošanu.

3) Ēka vai tās daļa, kurā tiek glabāti un izmantoti arhīva dokumenti.

dokumentēšana

- A documentation (DAT III)
 F documentation (DAT III)
 V Dokumentation (DAT III)
 K документирование (DAT III)

Dokumentu radīšana un/vai uzkrāšana, lai nodrošinātu pierādījumu par faktu, notikumu un/vai darbību.

dokuments

- A record (DAT III)
 F document d'archives; archives (DAT III)
 V Registraturgut, Schriftgut (DAT II); Aufzeichnung (DAT III)
 K документ (DAT III)

Informācija, kas radusies un/vai saņemta uz jebkura informācijas nesēja, ierosinot, turpinot, mainot vai izbeidzot kādu darbību, un kas apliecina šo darbību. Dokumentu veido saturs, konteksts un struktūra.

dokumentu atlase iznīcināšanai

- A disposal (US – disposition) (DAT III)
 F sort final (DAT III)
 V Aussonderung (DAT III)
 K выделение документов к уничтожению (DAT III)

Aktīvajā aprītē vairs neesošu dokumentu atkārtota izvērtēšana un lēmuma pieņemšana par to glabāšanas izbeigšanu (iznīcināšanu).

dokumentu glabāšana

- A custody (DAT III)
 F conservation (DAT III)
 V Verwahrung*; dauernde Aufbewahrung (DAT III)
 K хранение документов (DAT III)

Dokumentu fiziskās saglabāšanas un racionālas izvietojšanas nodrošināšana (neatkarīgi no īpašumtiesībām).

dokumentu izmantošana

- A use of information from archives*
 F exploitation des archives* (DAT III)
 V Benutzung der archivierten Unterlagen* (DAT III)
 K 1) использование архивных документов; 2) пользование архивными документами (DAT III)

Viena no arhīva pamatfunkcijām – dokumentos esošās informācijas meklēšana, izpēte un/vai lietošana zinātniskiem, tautsaimnieciskiem, sociāliem, tiesiskiem u. c. mērķiem.

dokumentu iznīcināšana

- A destruction (DAT III)
- F élimination (DAT II)
- V Vernichtung; Kassation, (DAT III)
- K уничтожение документов* (DAT II)

Neatgriezeniska dokumentu un informācijas likvidēšana.

dokumentu izvērtēšana

- A appraisal (DAT III)
- F tri; évaluation (DAT III)
- V Bewertung, (DAT III)
- K экспертиза [научной и практической] ценности документов (DAT III)

Viena no arhīva pamatfunkcijām – dokumentu kopuma analīze, lai pieņemtu lēmumu par to glabāšanas termiņiem un/vai iznīcināšanu.

dokumentu klasifikācija

- A classification (DAT III)
- F classement (DAT III)
- V Klassifikation; Ordnung (DAT III)
- K классификация документов (DAT II)

Dokumentu loģiski analītiska sadale pēc kopīgām vai atšķirīgām pazīmēm arhīvu fondos, lietu grupās vai atsevišķās lietās, izveidojot klasifikācijas shēmu.

dokumentu pārvaldība

- A records management (DAT III)
- F gestion des documents (DAT III)
- V Schriftgutverwaltung (DAT III)
- K —

Vadības joma, kas nosaka un īsteno dokumentu radīšanu, saņemšanu, reģistrēšanu, klasifikāciju, sistematizāciju, izvērtēšanu, apriti, kontroli, glabāšanu, pieejamību līdz nodošanai arhīvā; kā arī dokumentu iznīcināšanu.

dokumentu saglabāšana

- A preservation (DAT III)
- F conservation; préservation (DAT III)
- V Bestandserhaltung; Aufbewahrung (DAT III)
- K обеспечение сохранности [архивных документов]*

Viena no arhīva pamatfunkcijām – procesi un darbības autentisku dokumentu (informācijas) tehniskai un intelektuālai saglabāšanai. Parasti saglabāšana ietver preventīvo aizsardzību, konservāciju un/vai pārnēsī uz jauna nesēja.

dokumentu sistematizācija

- A classification (DAT III)
- F classement (DAT III)
- V Klassifikation (DAT III)
- K систематизация документов (DAT III)

Dokumentu identificēšana un sakārtošana (izvietošana) atbilstoši klasifikācijas shēmai.

dokumentu uzkrāšana

- A acquisition (DAT III)
- F accroissement (DAT III)
- V Akzession; Zugang (DAT III)
- K комплектование архивного учреждения (DAT III)

Viena no arhīva pamatfunkcijām – arhīva dokumentu kopuma papildināšana atbilstoši tiesību aktos noteiktai kārtībai.

fiskālā vērtība

- A fiscal value (DAT III)
- F valeur fiscale* (DAT III)
- V Fiskalischer Wert* (DAT III)
- K —

Dokumenta vērtība pašreizējā un/vai turpmākā finansiālajā un ar valsts ieņēmumiem saistītā darbībā.

fondradis

- A office of origin (DAT III)
creator (ISAD(G), GL)
provenance (DAT III)
- F service producteur (DAT III)
- V Provenienzstelle (DAT III)
- K фондообразователь (DAT III)

Fiziska vai juridiska persona, kuras darbības procesā radītie (uzkrātie) dokumenti apkopoti arhīva fondā.

glabājamā vienība

- A storage unit, shelving unit*
- F —
- V —
- K единица хранения [архивных документов] (DAT III)

Arhīva dokumentu uzskaites vienība, kas ir fiziski norobežots dokuments vai dokumentu grupa ar atsevišķu uzskaites numuru. Tā var būt lieta, fotodokuments, kinolentes rullītis u. tml.

glabājamo vienību apraksts

- A inventory (DAT III)
- F répertoire numérique (DAT III)
- V Inventar (DAT III)
- K архивная опись; опись дел (DAT III)

Meklēšanas līdzeklis, kas atklāj arhīva fonda glabājamo vienību saturu, nostiprina to sistematizāciju un nodrošina glabājamo vienību uzskaites funkciju.

informatīvā vērtība

- A informational value (DAT III)

- F valeur d'information (DAT II); intérêt documentaire* (DAT III)
 V Informationswert (DAT III)
 K информационная ценность документа* (DAT II)

Dokumenta arhiviskā vērtība, ko nosaka iespēja izmantot tajā ietverto informāciju uzzīņu un pētnieciskajam darbam.

informatīvie pakalpojumi

- A reference service (DAT II)
 F service des renseignements au public (DAT II)
 V Benutzerdienst; Beratung (DAT II)
 K научно-информационное обслуживание (DAT III)

Uz arhīva dokumentiem un to saturu balstītas informācijas sniegšana un konsultēšana; dokumentu izmantošanas nodrošināšana lasītāvās, kopiju vai reprodukciju izgatavošana.

informācijas nesējs, nesējvide

- A medium (DAT III)
 F support (DAT III)
 V Datenträger (DAT III)
 K носитель документной информации (DAT III)

Materiali, kurā vai uz kura fiksēta informācija. Tas var būt papīrs, filma, diskete u. tml.

izcelsmes avots

- A provenance (DAT III)
 F provenance (DAT II)
 V Provenienz (DAT III)
 K фондообразователь (DAT III)

Fiziska vai juridiska persona, kura radījusi, uzkrājusi un/vai glabājusi un izmantojusi dokumentus līdz to nodošanai arhīvā.

Sk. arī fondradis

īpašā vērtība

- A intrinsic value (DAT III)
 F valeur intrinseque* (DAT III)
 V intrinsicher Wert (DAT III)
 K —

Dokumenta vērtība, ko nosaka īpašas pazīmes – vecums, saturs, izmantojamība, izcelsmes apstākļi, noformējums, paraksts, zīmogi u. c.

izcelsmes princips

- A principle of provenance (DAT III)
 F principe de provenance, respect des fonds (DAT III)
 V Provenienzprinzip, Fondsprinzip (DAT III)
 K принцип происхождения (DAT III)

Pamatprincips, kura būtība ir saglabāt vienkopus vienotas izcelsmes dokumentus, savstarpēji nesajaucot dažādas izcelsmes vai dažādu fondražu dokumentus.

juridiskā vērtība

- A legal value (DAT III)
 F valeur légale* (DAT III)
 V rechtlicher Wert* (DAT III)
 K —

Dokumenta vērtība pašreizējām un/vai turpmākām juridiskām darbībām.

klasifikācijas shēma

- A general classification scheme* (DAT III)
 F cadre de classement (DAT III)
 V Tektonik (DAT III)
 K схема классификации документов (DAT III)

Noteiktā secībā izkārtotu klasifikācijas iedaļu uzskaitījums.

kolekcija

- A collection (DAT III)
 F collection (DAT III)
 V Sammlung (DAT III)
 K [архивная] коллекция (DAT III)

Matemātiski vai pēc citas loģiskas pazīmes mērķtiecīgi veidots mākslīgi apvienotu atsevišķu dažādas izcelsmes arhīva dokumentu kopums kā viena klasifikācijas un uzskaites vienība.

lieta

- A file (DAT III)
 F dossier (DAT III)
 V Aktenband, -heft Aktenstuck (DAT III)
 K дело (DAT III)

Noteiktā secībā sakārtotu dokumentu kopums vai atsevišķs dokuments par vienu jautājumu, darbību, darījumu vai tēmu. Lieta parasti ir arhīva fonda (apakšfonda, sērijas) uzskaites un/vai glabājamā vienība.

lietvedība

- A record-keeping (ELDO)
 F écritures*
 V Schriftführung (ELDO)
 K делопроизводство (DAT III)

Dokumentēšanas un ar dokumentiem saistītās darba organizācijas sistēma.

Sk. arī dokumentu pārvaldība

meklēšanas līdzeklis

- A finding aid (DAT III)
 F instrument de recherche (DAT III)
 V FindMittel (DAT III)
 K [архивный] справочник (DAT III)

Jebkuri uzzīņas līdzekļi (rokasgrāmatas, ceļveži, apraksti, katalogi u. c.), kurus veido vai saņem arhīvā, lai nodrošinātu arhīva dokumentu administratīvo un/vai intelektuālo pārraudzību un atvieglotu šo dokumentu atrašanu.

oriģinālkārtības princips

- A respect for (principle of) original order (DAT III)
- F principe de l'ordre primitif (DAT III)
- V Registraturprinzip (DAT III)
- K —

Arhīva dokumentu sistematizācijas princips, kas nosaka, ka jārespektē fondraža noteiktā vienotas izcelsmes arhīva dokumentu kārtība (ieskaitot arhīva šifrus), saglabājot dokumentu savstarpējo saistību un iespēju izmantot fondraža izveidotos meklēšanas līdzekļus.

pieejamība

- A access, accessibility (DAT III)
- F droit d'accès (DAT III)
- V Zugangsrecht* (DAT III)
- K доступ к архивным документам (DAT III)

Normatīvajos aktos noteiktas un uzziņas līdzekļu nodrošinātas tiesības, iespējas un līdzekļi informācijas meklēšanai, izguvei un izmantošanai.

pierādījumvērtība

- A evidential value (DAT II)
- F valeur d'évidence* (DAT III)
- V Evidenzwert (DAT III)
- K доказательная ценность документа* (DAT II)

Dokumenta arhīviskā vērtība, kas apliecina fondraža izcelsmi, funkcijas un darbību.

primārā vērtība

- A primary value (DAT III)
- F valeur primaire (DAT III)
- V Primärwert (DAT III)
- K —

Dokumenta vērtība, ko nosaka iespēja to izmantot pašreizējai un/vai turpmākai darbībai.

privātie dokumenti

- A private records/archives (DAT III)
- F archives privées (DAT III)
- V Privatarchiv (DAT III)
- K личные документы*

Privāto tiesību subjektu (fizisko un juridisko personu) darbībā radīti (saņemti) dokumenti.

provenances princips *sk. izcelsmes princips*

publiskie dokumenti

- A public records (DAT III)
- F archives publiques (DAT III)
- V 1) öffentliche Archive; 2) behördliches Schriftgut* (DAT III)
- K документы государственных учреждений (DAT II)

1) Sabiedrībai brīvi pieejami dokumenti.

2) Publisko tiesību subjektu (valsts vai pašvaldību iestāžu, kā arī institūciju, kurām deleģēta valsts funkciju izpilde) darbībā radīti (saņemti) dokumenti. Uz tiem attiecas arī tiesību aktos noteiktie pieejamības ierobežojumi.

sekundārā vērtība

- A secondary value (DAT III)
- F valeur secondaire (DAT III)
- V Sekundärwert (DAT III)
- K —

Dokumenta vērtība, ko nosaka iespēja to izmantot kā liecību vai avotu informācijai par citām fiziskām un juridiskām personām, kuras nav šā dokumenta fondraži.

sērija

- A series (DAT III)
- F série (DAT III)
- V Serie (DAT III)
- K —

Arhīva fonda sistematizācijas vienība – vienveidīgu vai radniecīgu (pēc formas, veida, rašanās, saņemšanas vai izmantošanas u. c.) dokumentu (lietu) kopums, kas radies, veicot vienu funkciju vai darbību, un sistematizēts kā vienots veselums.

unikāls dokuments

- A —
- F —
- V —
- K уникальный документ (DAT III)

Sevišķi vērtīgs dokuments, kuram satura un/vai noformējuma ziņā nav cita līdzīga dokumenta.

Sk. arī īpašā vērtība

uzskaites vienība

- A —
- F —
- V —
- K единица учета [архивных документов] (DAT III)

Arhīvniecībā pieņemta dokumentu apjoma mēra vienība (arhīva fonds, lieta, arhīva dokuments, dokumenta lapa).

uzziņu sistēma

- A intellectual control (DAT III)
- F —
- V System der Findmittel* (DAT III)
- K система научно-справочного аппарата (DAT III)

Meklēšanas līdzekļu (rokasgrāmatu, ceļvežu, aprakstu, katalogu u. c.) un uzskaites dokumentu savstarpēji saistīts komplekss, kas pamatojas uz vienotām klasifikācijas, aprakstīšanas un uzskaites metodēm.

VĀRDS — APAKŠKOMISIJAI

Šoreiz vārds – vienai no LZA TK darbīgākajām un sabiedriski visvairāk atvērtajām apakškomisijām – Informācijas tehnoloģijas un telekomunikācijas (IT&T) terminoloģijas apakškomisijai, ko vada Rīgas Informācijas tehnoloģijas institūta (RITI) direktors Dr. habil. sc. comp. Juris Borzovs. Sākumā apakškomisija tematiski aptvēra šaurāku loku un tās nosaukums bija Informācijas tehnoloģijas terminoloģijas apakškomisija (ITTA). Informācijas tehnoloģijas un telesakaru ciešā saskare gan praktiskajā un teorētiskajā līmenī, gan terminoloģijas ziņā noteica abu šo virzienu iekļaušanu vienotā struktūrā.

Ieskatam – trīs jautājumu loki, kas būtiski iezīmē IT&T terminoloģijas apakškomisijas tēla aprises.

Darba vadlīnijas

IT&T terminoloģijas apakškomisijas darbā aktīvi izmanto moderno datortehnoloģiju un virtuālos sakarus, piesaista plašu speciālistu un citu interesentu loku. Ciešākai saiknei ar sabiedrību tiek rīkotas atklātas konferences ar plašsaziņas līdzekļu pārstāvju piedalīšanos.

Terminu izvēles pamatā – nozares terminoloģijas izstrādes **10 principi**, kas izkristalizējušies praktiskajā apakškomisijas darbā un veidoti, pielāgojot vispārīgos latviešu valodas terminoloģijas izstrādes principus IT&T nozares specifikai.

1. Latviešu valodai raksturīgs fonētiskais alfabēts, t. i., "kā runā, tā raksta" un otrādi. Tāpēc valodā labi iekļaujas aizguvumi no šajā ziņā līdzīgās latīņu valodas un citu valodu darinājumi ar latīnisku izcelsmi, piemēram, *verifikācija*, *implementācija*, *programmatūra*, kā arī, dažkārt, transliterēti aizguvumi no citām valodām, ko konkrētajā gadījumā "kā runā, tā raksta", piemēram, angļiskie *serveris*, *ploteris*, *ports*.

2. Pieļaujama citvalodu terminu pārceļšana latviešu valodā arī "pēc iz-

runas", t. i., transkribējot. Tomēr šādā gadījumā īpaša vērība pievēršama valodas labskaņai un jāmēģina piedāvāt (vismaz kā sinonīmu) latviskas izcelsmes terminu. Tā radušies, piemēram, *saskarne* – *interfeiss*, *dzinis* – *draiveris*, *datne* – *fails*.

3. Atšķirīgiem terminiem izcelsmes valodā būtu jāatbilst atšķirīgiem terminiem latviešu valodā. Tāpēc, piemēram, angļiskajiem *security*, *reliability*, *safety* kā atbilstoši doti *drošība*, *uzticamība* un *nebīstamība*, nevis mēģināts "lāpīties" ar vienas saknes *droš-* atvasinājumiem.

4. Latviskā termina "atpakaļtulkojumam" jādod nepārprotami tas pats izcelsmes valodas termins. To panākt var, vai nu "sapārojot" ikdienas leksikas pamatnozīmes vārdu (piemēram, *mouse* – *pele*), vai arī veidojot latviešu jaunvārdu (piemēram, *menu* – *izvēlne*, *prompt* – *uzvedne*).

5. Jaundarināmo terminu nedrīkst piedāvāt atrauti no apkārtnes, no tam tuviem un analogiskiem terminiem, kā arī no jau lietotiem terminiem. Jāpārliecinās, vai vārds "labi strādā", t. i., vai tas ir lokāms un ērti lietojams vārdu savienojumos, vai no tā saknes veidojams lietvārds, darbības vārds, īpašības vārds u. tml. Piemēram, latviskais *skaitļotājs* atkāpās no latīniskām vārddalām veidotā *dators* priekšā arī tāpēc, ka no latviskā neērti veidot atvasinājumus (teiksim, darbības vārda *datorizēt* veidošana nerada grūtības, bet kā to pašu atvasināt no *skaitļotājs*?).

6. Praksē jau plaši lietotus terminus bez pietiekama pamatojuma mainīt nevajadzētu. Piemēram, lai arī ne vienam vien patīk *skanneris* (no angļu *scanner*), tomēr jau sen tiek lietots *skeneris* (kas aizgūstot atveidots pēc oriģinālizrūnas atbilstoši vispārīgajam aizgūšanas principam). Nav vēlams *skanēris* arī tādēļ, ka tā tiktu radīta vēl viena nozīme darbības vārdam *skanēt*.

7. Latviskas izcelsmes vārdiem dodama priekšroka.

8. Terminiem, kas ir vai būs ikdienas leksikas sastāvdaļa, jāpievērš īpaša vērība. Tiem jābūt īsiem (Miķelis Svilans no Otavas pat saka –, ja nevar izveidot 2 – 3 zilbīgu latviskas cilmes terminu, tad tas arī nav jādara), trāpīgiem un labskaņīgiem. Šauri profesionāliem terminiem prasības nav tik stingras.

9. Latviešu valoda tiek uzskatīta par skanīgu valodu, t. i., tajā patskaņi un līdzskaņi ir pietiekamā līdzsvarā. Šo līdzsvaru nevajag izjaukt, pie-

sārņojot valodu ar neraksturīgiem skaņu sakopojumiem (piemēram, skaņu sakopojums *pjū* vārdā *kompjūters*).

10. Neviena no iepriekšminētajām vadlīnijām nav absolutizējama.

“Un tā – šie “baušļi” ir mūsējie. Kādam citam tie var būt pavisam citi. Tādā atšķirībā nav nekā sliktā, tikai tā ir skaidri jāapzinās.” (J. Borzovs.)

Apakškomisijas 2002. – 2003. gada darba cēliens

Pirmpublikācija “LV” 11.07.2003. 12. lpp.

Par terminoloģijas jaunumiem

Jūnijā beidzās LZA Terminoloģijas komisijas Informācijas tehnoloģijas un telekomunikācijas terminoloģijas apakškomisijas (ITTTA) 2002. – 2003. gada darba cēliens. Vēlamies informēt par dažiem, mūsaprāt, interesantākajiem jēdzieniem, kuru analīzi un latviskošanu ir veikusi mūsu apakškomisija, kurā darbojas vairāki desmiti tehnisko speciālistu.

Jaunākās elektroniskās ierīces

planšetdators	(tablet PC)
irbulis	(stylus)
irbuļdatore	(pen computer)
elektronisks zīmulis	(electronic pen)
ievadvirsmas personālais dators	(slate PC)
viedais tālrunis	(smart phone)

Ikdienišķi objekti un darbības datorā

kompaktdisku rakstītājs	(CD writer)
kompaktdisku pārrakstītājs	(CD rewriter)
apdare, maināmā apdare	(skin)
struktūrskats	(outline view)
pirmņēmums	(default)
komerc-ā, komerciālais a,	
et-zīme, et	(at, @)
izvilkt	(to rip)
noslēgt	(to finalise)

Telekomunikācijas, tīkli un informācijas sistēmas

savienojamība	(interconnectivity)
atšķirīgā zvanīšana	(distinctive ringing)
kodneatkarīga datu komunikācija	(code-transparent data communication)
pieprasījumvideo	(video on demand)
straumdatne, straumfails	(stream-oriented file)
arhīvsaste (datu glabāšanas metode)	(near-line)
spējā programmatūras izstrāde	(agile software development)
datu izstādīšana	(data staging)
darbplūsmas vadības programma	(workflow engine)
savrupš ciparparaksts	(proprietary digital signature)
nesavrupš ciparparaksts	(non-proprietary digital signature)

ITTTA neiesaka lietot barbarismus “čats”, “spams”, “onlain”, “saits”, bet to vietā izvēlēties vārdus “tērzēšana”, “surogātpasts” vai “e-liekpasts”, “tiešsaiste”, “vietne” (nevis garo un neprecīzo “interneta mājas lapa”).

Akceptēta rakstzīmes @ latviskā izruna: “et” ar plato “e”

LZA Terminoloģijas komisijas Informācijas tehnoloģijas un telekomunikācijas terminoloģijas apakškomisija (ITTTA) ir izpētījusi un lēmusi par zīmes “@” izrunu, kā arī par vairākiem tās nosaukuma tulkojumiem latviešu valodā.

@ problēma jau vairākkārt ir bijusi plašsaziņas līdzekļu intereses lokā gan ārzemēs, gan Latvijā. Vizuāli šo zīmi pazīst ikviens e-pasta lietotājs, taču līdz šim mazliet trūka vienprātības, skaidrības un speciālistu viedokļa par to, kā šī zīme būtu ērti un pareizi izrunājama tad, kad elektronisko adresi nosauc mutiski (piemēram, pa tālruni).

2002. gada 1. martā jau tika oficiāli pieņemti šādi latviskojumi:

komerciālais a	(izruna: “komerciālais ā”);
komerc-a	(izruna: “komercā”).

2003. gada 28. marta ITTTA sēdē vienpadsmit dalībnieki – informātikas un tālsaziņas tehnoloģiju speciālisti – vēlreiz apspriedās ar LZA valodnieci Valentīnu Skujiņu un akceptēja šādus “@” papildapzīmējumus:

et-zīme	(“et” izrunā ar plato “e”);
et	(arī ar plato “e”).

Platā "e" izrunāšana svešvārdā vai aizgūtā vārdā ir mazliet neparasta – latviešu valodniecībā parasti tiek ieteikts citvalodu vārdos lietot tikai šauro "e".

Kļūdaini būtu "@" simbolu dēvēt par "eta", jo tā jau tiek saukta pavisam cita rakstzīme, proti, grieķu burts "η".

Savulaik tika pat apsvērta "@" izrunāšana kā "pie" vai "no" (nosaucot adresi, tas būtu: *juris-pie-abcfirma-punkts-lv* vai *juris-no-abcfirma-punkts-lv*). Tomēr, ja konkrētā adrese ir juris@latserveris.lv, tas ne vienmēr nozīmē, ka Juris ir no organizācijas "Latserveris" (bet gan ir, piemēram, tās klients). Arī to, ka viņš ir pie vai uz "Latservera", īsti apgalvot nevaram.

Terminologi piedāvāja arī "@" latviskojumus "ad", "atis", "ats" un "apa", tomēr šie varianti ieguva mazāk balsu nekā "et". Latīņu valodas vārdu "ad" ("pie", "līdz") uzskata par simbola "@" priekšteci.

Savukārt latviešu valodā zīme "@" ir kļuvusi populāra tikai saistībā ar e-pasta adrešu nosaukšanu. Interneta serveru, domēnu un lietotājuvārdu veidošanā visai populārs izejmateriāls ir angļu valodas vārdi, un līdztekus tiem mūsu valodā ieietas arī rakstzīmes "@" izruna: "et" ar plato "e" skaņu, kas gan nav valodnieciski ideāls risinājums. ITTTA šajā gadījumā ņēma vērā *de facto* stāvokli un apstiprināja no angļu mēles pārņemto izrunu kā papildu variantu. ITTTA joprojām iesaka lietot vēsturiski pamatotu latvisko rakstzīmes "@" nosaukumu: "komerc-a". Piemērs: *juris-komercā-latserveris-punkts-lv*.

Attieksme pret mītiem

Kāds izplatīts mīts.

Latviešu datortermini jāveido no angļu terminiem, par pamatu ņemot to oriģinālizrunu, jo tā, lūk, būs vieglāk saprasties gan ar ārzemniekiem, gan arī savā starpā.

Piebildīsim vēl, ka tā veidot terminus būtu arī visai viegli. Kāpēc tad nesekot šim, atzīsim, racionālajam un pamatotajam priekšlikumam? Tāpēc, ka attīstot šo pašu domu tālāk, neizbēgami nonāksim pie secinājuma, ka vēl ērtāk sazināties Latvijā būtu, lietojot tikai angļu valodu. Bet vēsture liecina, ka ir saglabājušās tikai dažas tautas, kas nerunā

savā valodā. Ja nu mums tāda lietu gaita nebūtu pa prātam, darīsim citādi – kārtīgi iemācīsimies angļu, bet turēsim cieņā un attīstīsim arī savējo, latviešu valodu.

Kāds cits izplatīts mīts.

Terminus veido valodnieki, kas nekā nejēdz no lietām un procesiem, ko termini apzīmē, bet tikai mēģina uzspiest mums, profesionāļiem, kaut kādus mākslīgus latvisku terminu izdomājumus.

Nekas nevar būt tālāks no īstenības kā šāds priekšstats. Patiesībā terminus veido nozares speciālisti, bet valodnieki mēdz tos vērtēt no valodas likumību viedokļa un dažkārt piedāvāt iespējamus variantus. Pašiem profesionāļiem taču ir vissvarīgāk saprasties savā starpā, bet tas ir ļoti grūti, ja runā dažādās valodās kā pie Bābeles torņa. Tā kā terminu veidošana ir valodas jaunrade, par maz ir pārzināt savu nozari vien, vēlams arī valodas likumsakarību zināšana. Un protams – griba darīt šo mazās tautas papildu darbu.

Materiālu par ITTTA darbu sagatavojis
Dr. habil. sc. comp. *Juris Borzovs*
un *Vālters Feists*

*

Jauni vārdi rodas tur, kur rodas jauni procesi, lietas, kur atklāj jaunas parādības. Tikai retos gadījumos tas pirmoreiz notiek mazajā tautā, bet, ja tauta grib pastāvēt, tai jāspēj savā valodā runāt par visu, kas notiek pasaulē. Būt mazai tautai ir papildu darbs ikvienam šīs tautas pārstāvim, ne tikai radot nosaukumus pasaulē notiekošajam, ko dara nedaudzi, bet arī aktīvi lietojot šos nosaukumus saziņā, kas būtu jādara katram. .. Atmaksa var būt tikai viena – tautas dzīvotspēja.

/J. Borzovs/

KONSULTĀCIJAS

JAUTĀJUMS.

Kā definējams jēdziens, kas ietverts terminā *nozare*? Kāds ir šī jēdziena apjoms un kāda tā darbības sfēra? Kādas ir jēdziena 'nozare' būtiskās pazīmes? (Jautātājs: Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība.)

ATBILDE.

Vārds *nozare* skaidrots dažādās vārdnīcās, gan vispārlietojamās valodas vārdnīcās: "Latviešu literārās valodas vārdnīcās" 5. sējumā (R., 1984), "Latviešu valodas vārdnīcā" (1987/1998), gan LZA Terminoloģijas komisijas apstiprināto terminu vārdnīcās: "Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā" (R., 2000), "Ekonomikas skaidrojošajā vārdnīcā" (R., 2000). Katrā skaidrojumā uzsvērtas kādas būtiskas attiecīgā jēdziena pazīmes. Apkopojot šajos skaidrojumos teikto, mēģināsim vispārinātā veidā atspoguļot (izteikt) būtiskākās pazīmes, kas attiecināmas uz terminu *nozare* kā atsevišķas, patstāvīgas cilvēku praktiskās un teorētiskās darbības jomas (ražošanas, zinātnes, mākslas u. tml.) daļas apzīmējumu.

Jau pats vārda *nozare* sastāvs (īpaši sakne, kas ir vārdā *zars*, un priedēklis *no-*, kas saistās ar 'atdalīšanas', 'atdalīšanās' nozīmi) liecina, ka runa ir par kādu 'nozarojumu', atsevišķu, vairāk vai mazāk patstāvīgu daļu no kāda kopuma. Kopums acīmredzot ir tas, kas saistīts ar cilvēka kā sabiedriskas būtnes darbību noteiktā sabiedriskā sistēmā (ražošanā, zinātnē, mākslā u. tml.) un kas ir sazarots lielākos un mazākos atzaros resp. nozarēs. Nozaru sazarojumam ir liela līdzība ar koka zarojumu. Tas arī atspoguļojas dažādo sazarojuma posmu definīcijās. Ražošana ir mērķtiecīga darbību sistēma, kas ietilpst tautsaimniecībā. Tautsaimniecība ir nozaru komplekss. Lauksaimniecība tiek definēta kā tautsaimniecības nozare, tāpat kā rūpniecība, mežsaimniecība. Lopkopība – kā lauksaimniecības nozare, tāpat kā putnkopība, laukkopība, bet zirgkopība, cūk-

kopība ir lopkopības nozares.

Būtiska atsevišķas nozares pazīme ir saturiskā, tematiskā specifika un vienotība, kas dažādām nozaru grupām ir atšķirīga.

Tautsaimniecības nozarēs – rūpniecībā, lauksaimniecībā u. c. –, kas saistītas ar ražošanu, katras atsevišķas nozares specifiku nosaka: samērā viendabīgi izgatavojamie ražojumi vai veicamie pakalpojumi, līdzīgas izmantojamās izejvielas, materiāli un tehnoloģiskie procesi, darbinieku profesionālais sastāvs u. c.

Zinātnes nozaru dalījumā ir svarīgs pētīšanas objekts un aspekts, kādā tas tiek pētīts. Zinātnes nozares mēdz dalīt sīkāk apakšnozarēs. Stingru robežu starp nozarēm un apakšnozarēm nav.

Nepārtraukti attīstoties pētījumiem, tiek atklāti jauni nozaru savstarpējie sakari un veidojas saskarnozares. Latvijas Zinātnes padome ir apstiprinājusi zinātnes nozaru un apakšnozaru sarakstu, kas līdz ar dažādu nozaru un apakšnozaru attīstību ar laiku var mainīties. Tā par ekonomikas (kā nozares) apakšnozarēm atzītas: ekonomikas teorija, tautsaimniecība, makroekonomika, mikroekonomika. Par fizikas apakšnozarēm atzītas: cietvielu fizika, pusvadītāju fizika, optika, kodolfizika, teorētiskā fizika un vēl 12 citas. Par vēstures apakšnozarēm atzītas: vispārīgā vēsture, Latvijas vēsture, arheoloģija, etnogrāfija un vēl trīs citas.

Nozares jēdziens nav saistāms ar nozarošanos pēc amatiem.

Nozares jēdziens nav identificējams ar valsts pārvaldes sadalījumu ministrijās. Izglītības un zinātnes ministrija, piemēram, aptver dažādas nozaru grupas. Sadalījumu ministrijās, kā arī ministriju struktūrvienības (departamentus) nosaka valsts pārvaldes vajadzības konkrētā laikā un valstī.

Tātad terminā *nozare* ietvertā jēdziena būtiskās pazīmes ir: tas, ka runa ir par kāda kopuma (jomas, sistēmas) daļu; tas, ka šis kopums saistīts ar cilvēka kā sabiedriskas būtnes darbību; tas, ka katru šo daļu (t. i., nozari) vieno kopējs saturs, tematika, specifiskā darbības joma, virziens, apstrādājamais vai pētāmais objekts, noteikti darba procesi u. tml.

Arodbiedrību veidošanā un to darbībā par aktuālāko vārda *nozare* izpratni, iespējams, var uzskatīt to, kas saistīta ar ekonomiku, ražošanas attiecībām un kas pieņemta ekonomikas nozaru starptautiskajā standart-

klasifikācijā. Proti – nozare ir "darbības virziens, ko veido uzņēmumu kopums, kam līdzīgas saimnieciskās darbības pazīmes: samērā viendabīgi izgatavojamie ražojumi un veicamie pakalpojumi, līdzīgas izmantojamās izejvielas, materiāli un tehnoloģiskie procesi, darbinieku profesionālais sastāvs" u. c. (sk. "Ekonomikas skaidrojošo vārdnīcu" – R., 2000).

P. S. Angļu valodā par termina *nozare* ekvivalentu ražošanas nozares nozīmē parasti izmanto vārdu *branch*, bet zinātnes nozares (arī apakšnozares) nozīmē – *subject-field*.

JAUTĀJUMS.

Ieviešot Latvijā jauno – tiesībsarga jeb ombuda – institūciju, kuram no nosaukumiem dot priekšroku latviešu valodā: *tiesībsargs*, *valsts tiesībsargs*, *cilvēku tiesībsargs* vai tiešo "ombuda" tulkojumu no zviedru valodas *tautas pilnvarotais*? (Jautātājs: Latvijas Valsts prezidenta Kanceleja.)

ATBILDE.

LZA Terminoloģijas komisija (TK) atbalsta ar Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas rīkojumu izveidotās darba grupas viedokli jaunās institūcijas nosaukumā izmantot prof. Ilmāra Bišera ieteikto vārdu *tiesībsargs*, kas kā "ombuda" latviskais sinonīms apstiprināts arī LZA TK. Tā kā viens no tiesībsarga pamatuzdevumiem ir aizsargāt iedzīvotāju resp. tautas tiesības pret nepareizu rīcību valsts vai pašvaldību ierēdņu darbā, tātad – plašākās tautas daļas tiesības un intereses, no minētajiem apzīmētājiem par vairāk piemērotu atzīstams *tautas*, proti: *tautas tiesībsargs*.

LZA TK pieļauj arī iespēju izmantot institūcijas nosaukumā vārdu *tiesībsardze*.

Pamatojums.

1. Ja jaunās institūcijas un tās amatpersonas pamatuzdevums ir aizstāvēt iedzīvotāju intereses pret ierēdņiem, tad:

a) priekšroka dodama latviešu cilmes vārdam (pat ja tā nozīme zināmā mērā ir nosacīta), nevis svešvārdam, kura nozīme tautai vispār ir sveša; tātad – vārdam *tiesībsargs*, nevis "ombuds";

b) ja ir vēlēšanās pievienot kādu apzīmētāju, tad vārdam *tautas* ir neapšaubāma priekšroka salīdzinājumā ar vārdu *valsts*, jo tādējādi tiek pasvītota ciešāka saikne ar tautu (reaģējot uz iedzīvotāju pretenzijām par valsts vai pašvaldību ierēdņu darbu).

2. Ja esam drosmīgi un neesam aizspriedumaini, tad institūcijai it labi varētu noderēt arī vārds *tiesībsardze*, pēc analogijas ar vārdiem *apsardze*, *robežsardze* u. tml.

JAUTĀJUMS.

Vai LZA Terminoloģijas komisija atbalsta priekšlikumu mainīt amata nosaukumu "vecākā māsa" par *virsmāsa*? (Jautātājs: P. Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīca.)

ATBILDE.

LZA Terminoloģijas komisija atbalsta priekšlikumu mainīt amata nosaukumu "vecākā māsa" par *virsmāsa*.

Pamatojums.

Amata nosaukums *virsmāsa* kā jēdziena 'vecākā medicīnas māsa, kas pārrauga citu medicīnas māsu darbu' latviešu valodā jau lietots vismaz kopš 20. gadsimta vidus, par ko liecina vārdnīcas un arī attiecīgs skaidrojums "Latviešu literārās valodas vārdnīcā" (8. sēj. – R., 1996).

Vārds *virsmāsa* ir piemērots arī tam, lai to attiecinātu uz māsām, kuras vada māsu kolektīvu un aprūpes darbu nodaļas ietvaros.

P. S. Atbilde saskaņota ar profesoru Ilmāru Lazovski un profesoru Māri Baltiņu.

JAUTĀJUMS.

Kas ir *garāža*, kas ir *garāžu bokss* un *garāžu komplekss*? (Jautātājs: Valsts cilvēktiesību birojs.)

ATBILDE.

Garāža ir telpa, celtne transportlīdzekļu, pārvietojamu darba mašīnu novietošanai, apkalpošanai, remontam. Kā telpa tā ir kādas celtnes sa-

stāvdaļa. Kā celtne (ēka, būve) tā ir atsevišķs nobeigts telpisks būvobjekts, atsevišķa būve (celtne, ēka) kādā arhitektoniskā kompleksā.

Bokss – (garāžu boksa izpratnē) ir izolēta telpa (nodalījums) ar atsevišķu ieeju (un izeju).

Secinājums.

Termins *garāža* tiek attiecināts gan uz atsevišķu telpu (boksu) kā būves daļu, gan uz atsevišķu būvi, ja tā veidota kā viengabalains konstruktīvs veidojums (atsevišķa ēka, celtne).

Garāža, kas ir kā atsevišķs bokss (resp. atsevišķa telpa) garāžu kopējā būvē, kur starp atsevišķām garāžām kā boksiem ir noteikta biežuma sienas un visām kopēji pamati, jumts u. tml., ir būves (ēkas, celtnes) daļa, nevis atsevišķa būve (kā atsevišķs, konstruktīvs viengabala veidojums).

Ja garāžu kompleksā katra garāža veidota kā atsevišķa nošķirta būve (ēka, celtne), tad uz to neattiecina terminu *bokss*.

Gatavojot atbildi, izmantotais materiāls:

- 1) vispārlietojamās valodas skaidrojošās vārdnīcas ("Latviešu valodas vārdnīca" – R., 1987/1998; "Latviešu literārās valodas vārdnīca", 2. un 3. d. – R., 1973 un 1975; "Svešvārdu vārdnīca" – R., 1999);
- 2) "Likumu terminu vārdnīca" – R., 1999 (ar "Būvniecības likuma" terminiem);
- 3) "Būvnormatīvi" un papildu konsultācijas ar būvspeciālistu un "Celtniecības terminu vārdnīcas" (R., 1998) autoru Tāļivaldi Keivu.

LZA Terminoloģijas komisijas rīcībā nav tāda normatīvā akta, kurā būtu definēts termins "garāžu bokss".

JAUTĀJUMS.

Kā vērtēt izteiksmi "teritorija, kas brīva no trakumsērgas". Vai latviešu valodā ir iespējams dot īsāku un ērtāk lietojamu šādas teritorijas nosaukumu? (Jautātājs: Valsts kanceleja.)

ATBILDE.

Viens no raksturīgiem vārda *brīvs* lietojumiem latviešu valodā, kā to apliecina latviešu valodas skaidrojošās vārdnīcas, ir tā savienojums ar prievārdu *no*. Šādu savienojumu (*brīvs no...*, arī *no ...brīvs*) izmanto, lai apzīmētu (ko) tādu, kuram (kas) nepiemīt, piem., *brīvs no aizspriedu-*

miem, brīvs no raizēm, grēkiem, drūmām domām, arī: no darbiem brīvs.

Taču termina funkcijai aprakstošās izteiksmes ar prievārdiem nav piemērotas. Līdzīgos gadījumos apzīmētāja funkcijā tiek izmantoti attiecīgi salikteni, piem., *kodolbrīvs (kodolbrīva josla), nodokļbrīvs (nodokļbrīva zona).*

Tātad teritorija, kas ir "brīva no trakumsērgas", ir *trakumsērgbrīva teritorija*. Tiesa, trīsdaļīgais saliktenis ir pagarš, taču tam nosaukuma funkcijā ir savas priekšrocības.

JAUTĀJUMS.

Vai vārdi *tālrunis* un *telefons* ir sinonīmi? Ja nav, lūdzu, raksturojiet, kāda atšķirība ir starp vārdiem *telefons* un *tālrunis*. (Jautātājs: firmas "Batesadm" korektore.)

ATBILDE.

Tautas valodā abus vārdus uztver un lieto kā sinonīmus.

Telesakaru terminoloģijā patlaban abu vārdu nozīmes tiek šķirtas: *telefons* ir ierīču un līniju sistēma, kas skaņu svārstības pārvērš elektromagnētiskajās svārstībās un otrādi. Telefona aparātu sauc par *tālruni*. Vārdu *tālrunis* parasti attiecinā arī uz telefona abonementa numuru.

JAUTĀJUMS.

Vai "kārtridžiem" latviešu valodā cita vārda nav? (Telefoniska konsultācija.)

ATBILDE.

Angļu–latviešu vārdnīcā (R., "Jāņa sēta", 1997) angļu vārdam *cartridge* dotas trīs nozīmes un latviski tas atveidots ar: 1) *patrona*, 2) *kasete* (fotofilmam) un 3) *galviņa ar adatu* (atskaņotājam). Angļu valodā bez tam par "cartridge" sauc arī plastikāta konteineru, kurā iepilda printerī vai kopēšanas iekārtā izmantojamo tinti vai pulveri. Lai atšķirtu jauno objektu no iepriekš pazīstamajiem, šī konteineru nosaukšanai latviešu valodā LZA TK Informācijas tehnoloģijas un telekomunikācijas terminoloģijas apakškomisija ir darinājusi jaunvārdu *kasetne*.

Pamatojums.

Šāda jaunvārda izvēlei ir divi pamatmotīvi.

Pirmkārt, šim konteineram ir funkcionāla līdzība ar kaseti.

Otrkārt, šis konteiners ir jāatšķir no kasetes.

Vārds *kasetne* datorterminoloģijas vārdnīcās publicēts jau vismaz pirms pieciem gadiem. Patlaban tas atrodams arī "Tildes" elektroniskajā vārdnīcā.

Atliek vingrināties paradumā "skatīties rakstos".

JAUTĀJUMS.

Ko nozīmē saīsinājums *SLV*, cik plaši tas izplatīts?

ATBILDE.

Saīsinājuma *SLV* pamatā ir vārdu savienojums *speciālā lietojuma valoda*. Latviešu valodā saīsinājums *SLV* nav plaši lietots, turklāt tas lietojams tikai pēc tam, kad ir minēts arī pilnais vārdu savienojums. Savukārt angļu valodā atbilstošais saīsinājums *LSP* (no "language for special purposes") ir plaši pazīstams starptautiskajā terminoloģijas teorijā un tas ir pazīstams apzīmējums starptautisko terminoloģijas konferenču ciklam, kas ik pēc diviem gadiem notiek dažādās pasaules valstīs.

JAUTĀJUMS.

Vai "TJ" 4. numurā publicētais angļu vārda *embarkation* jaunais piedāvātais tulkojuma papildinājums *iekraušanās* nav drukas kļūda? Tāda vārda taču latviešu valodā nav. Ir *iekraušana*. (Jautātājs: izdevuma "TJ" lasītājs.)

ATBILDE.

Iekraušanās nav kļūda. Angļu–latviešu vārdnīcās angļu *embarkation* parasti tulko ar vārdiem *iekraušana* (kuģī), (kravas) *uzņemšana*, *kāpšana* (kuģī) vai tml.

Militārajā terminoloģijā angļu *embarkation* attiecināts uz plašāku jē-

dzienu, ko definē šādi: 'personālsastāva uzņemšana un/vai transportlīdzekļu, ar tiem saistīto iekārtu, kā arī pārtikas krājumu iekraušana kuģos vai lidaparātos', bet to mēdz attiecināt arī uz dzelzceļa un autoceļa pārvadājumiem. Lai aptvertu gan kravas iekraušanu, gan cilvēku uzņemšanu (iekāpšanu) transportlīdzeklī, latviešu valodā apstiprināts jauns vārds *iekraušanās*, kas ir atgriezeniskā forma no pamatvārda *iekraušana*.

Pamatojums.

1. Katrs jaunais vārds valodā parasti tiek darināts pēc līdzības ar valodā jau lietotiem vārdiem, tātad – pēc noteikta parauga, modeļa. Par vārdu pāra *iekraušana* – *iekraušanās* tiešāko paraugu var minēt *iekravāšana* (piem., mantu iekravāšana jaunā dzīvoklī) – *iekravāšanās* (kad ģimene jaunā dzīvoklī ierodas (iekravājas) kopā ar visu savu iedzīvi).

2. Vārds *iekraušanās* šādā nozīmē dažkārt jau lietots sarunvalodā, tagad tam ir oficiāla termina statuss.

(Jāpiebilst, ka daudzsējumu Latviešu literārās valodas vārdnīcā kā paretī lietojams darbības vārds minēts *iekrauties* bez norādes uz sarunvalodu, taču citā nozīmē: 'sakraut sev visapkārt'. Šī nozīme terminoloģijā nav aktuāla.)

GAIDĀM SPECIĀLISTA PADOMU

"Terminoloģijas Jaunumi" 3. numurā sadaļā "Gaidām padomu" lasītāju vērtēšanai tika dots termins **izpirkumnoma** – a. *leasing* ar skaidrojumu (no "Ekonomikas skaidrojošās vārdnīcas" – R., 2000):

"Īpaša finansēšanas forma – mašīnu, iekārtu, transportlīdzekļu u. tml. preču un ražošanas līdzekļu noma. Parasti izpirkumnomu veic ar bankas starpniecību, kas no piegādātājuņēmuma nopērk klientam nepieciešamo tehniku un kļūst par tās īpašnieku. Pēc tam banka šo objektu iznomā klientam, par pakalpojumu iekasējot noteiktus procentus. Kad nomnieks ir nomaksājis bankai pilnu cenu un procentus, viņš kļūst par objekta īpašnieku."

Esam saņēmuši LR Tieslietu ministrijas Normatīvo aktu izstrādes departamenta juriskonsulta Mārtiņa Ozoliņa padomu atteikties no latviskā termina *izpirkumnoma*, jo, kaut arī šajā terminā ietvertais jēdziens Ekonomikas skaidrojošajā vārdnīcā skaidrots pareizi, tomēr sastatījums *izpirkumnoma* – a. *leasing* ir neprecīzs. Proti: angļu valodā *leasing* lieto ne tikai *izpirkumnomas* (t. i., "finanšu līzings") nozīmē, bet arī vispār 'nomas', 'parastās nomas' (t. i., "operatīvā līzings") nozīmē. Šī otrā nozīme arvien vairāk izplatās arī latviešu valodas praksē, izmantojot aizguvumu "līzings". Līdz ar to, piem., termins "automobiļu līzings" (M. Ozoliņa vēstulē minēts "automašīnu līzings") ir pārprotams, jo ar to nav domāta 'izpirkumnoma'.

Balstoties uz šādiem apsvērumiem, juriskonsults M. Ozoliņš ieteic angļu vārdu *leasing* vienkārši latviskot un abās nozīmēs, tātad – visos gadījumos, arī tad, ja runa ir par parasto nomu, lietot "līzings", "jo praksē visi jau sen zina, par ko ir runa."

Kā jautājumu risināt tālāk?

Izsakot atzinību LR Tieslietu ministrijas juriskonsultam Mārtiņam Ozoliņam par atsaucību un uzmanības pievēršanu praksē patiesi aktuālam terminam, kas tiek lietots pretrunīgi (attiecinot to gan uz nomu,

gan uz kredītēšanu) un turklāt rada neskaidrības arī starptautiskajā saziņā, tomēr jāatzīst, ka konkrētais ieteikums, pirms to pieņemt īstenošanai, vēl rūpīgi apspriežams. Turklāt tas skar plašāku un principiālu problēmu par pašreizējās latviešu valodas terminoloģijas veidošanas pamatu. Proti, nosaucot jauno, kas ienāk mūsu ikdienā, – kam dot priekšroku: latviešu valodas vārdu krājumam vai aizguvumiem no angļu valodas, arī uz valodā jau lietotu vārdu rēķina? LZA TK līdz šim par terminoloģijas attīstības pamatavotu atzinusi latviešu valodas vārdu krājumu, ieskaitot sistēmiski pamatotu jaundarinājumu iespējas.

Konkrētais priekšlikums latviešu valodā arī oficiālajā lietojumā vispārīnāti ieviest praksē izplatīto angļismu *līzings* rada virkni papildjautājumu.

1. Vai, abās nozīmēs latviešu valodā lietojot angļismu "līzings", tādi vārdu savienojumi kā "automobiļu līzings" vai "iekārtu līzings" kļūs viennozīmīgi saprotami, t. i., vai tiešām visi zinās, par ko ir runa? Gan automobili, gan iekārtu faktiski var nomāt ne tikai šī vārda parastajā izpratnē, bet arī "ar izpirkumu". Varbūt vārdu savienojums "automobiļu līzings" tieši tāpēc pārprotams, ka tur izmantots aizguvums "līzings", savukārt, ievērojot LZA TK ieteikumus un praksē lietojot terminus *automobiļu noma* un *automobiļu izpirkumnoma* pārpratumi nerastos?

2. Vai pilnīgi noraidāms pašreiz LZA TK atbalstītais risinājuma variants neatteikties no vārda *noma* un tieši to likt pamatā arī visiem dažādo nomas veidu un citu ar nomu saistīto jēdzienu terminiem, kā tas jau darīts dažādās LZA TK apstiprināto terminu vārdnīcās, publicējot terminus *dzimtnoma*, *gruntsnoma*, *ilgtermiņa noma*, *naturālā noma*, *naudas noma* (jeb *finanšu noma*), *zemes noma*, *nomas līgums*, *nomas maksa*, arī: *nomāšana*, *nomātājs*, *iznomātājs*, *nomnieks*, *nomātava*; jaunākajā laikā vēl: *apakšnoma* (a. *sublease*), *līdznoma* (a. *co-lease*), *nomnieks* (a. *lease-holder*) un arī *izpirkumnoma* (a. *leasing* – šajā specifiskajā nozīmē, apzinoties, ka *leasing* angļu valodā ir arī vispār *nomāšana*)? Tikai ar 1999. gadā publicēto "Svešvārdu vārdnīcu" (kas atspoguļo praksi, bet tai nav normatīva izdevuma statusa!), latviešu valodā fiksēts arī "līzings". Secinājums: aizguvuma "līzings" izplatību pēdējo dažu gadu praksē ietekmējusi angļu valoda, turklāt tā lietošanas tradīcija latviešu valodā ir neilga. Savukārt *noma* nepārprotami ir latviešu valodas pamatfonda vārds ar gadu desmitiem ilgu lietošanas tradīciju.

3. Ja angļu valodā *leasing* ir atvasinājums no pamatvārda *lease*, kuram

tieši tai pašā nozīmē latviešu valodā atbilst vārds *noma*, vai tas nav pietiekams pamats tam, lai šo vārdu arī latviešu valodā izmantotu visos vajadzīgajos atvasinājumos, saliktoņos vai vārdkopās, arī nomas vai nomāšanas paveidu nosaukumos, kā to ieteic LZA TK? (Jāpiebilst, ka krievu valodā nav vārda, kas precīzi izteiktu 'nomas' jēdzienu, tāpēc krievu valodā aizgūvums "лизинг" ir pamatots un acīmredzot tieši krievu valoda lielā mērā ir ietekmējusi šī aizgūvuma izplatīšanos arī latviešu valodā.)

Un kā apzīmēsīm procesu? Vai, atsakoties no nomāšanas, turpmāk būtu jārunā par "līzēšanu" vai "līzingušanu"?

Uzziņa. Vārdu *noma* (kam pamatā ir vārds *ņemt*) sastopam dažādās latviešu valodas vārdnīcās, jau sākot vismaz ar K. Mīlenbaha un J. Endzelīna apjomīgo "Latviešu valodas vārdnīcu" (sk. II sēj. – R., 1925–1927, 815. lpp.). Ar šo pamatvārdu darināti daudzi termini, kas publicēti dažādās vārdnīcās un ieviesti praksē (sk. iepriekš). Savukārt vārds *līzings* nav iekļuvis pat J. Baldunčika vārdnīcā "Anglicismi latviešu valodā" (R., 1989).

4. Cik precīzs jēdzieniskā ziņā ir M. Ozoliņa minētais termins "finanšu līzings", jo ar finansēm saistīts arī "operatīvais līzings", t. i., "parastā noma". Ja ar "finanšu līzingu" domāts tas izpirkumnomas paveids, ko praktizē bankas, kuras iznomājamo iekārtu vispirms nopērk konkrēta nomnieka vajadzībām un tad iznomā (parasti – ilgtermiņa nomā), šādiem gadījumiem LZA TK ir ieteikusi citu termina variantu: *pirkumnoma* (kam angļu valodā tāpat atbilst termins *leasing*).

Minētie jautājumi, protams, ir tikai ievirzei, lai precizētu latviešu valodas terminoloģijas attīstības vadlīniju pašreizējā situācijā.

Labprāt uzzinātu plašākas sabiedrības domas gan konkrēti par to, vai ir jāmaina LZA TK apstiprinātie termini, kas saistīti ar pamatvārdu *noma*, un angļu *leasing* visos gadījumos automātiski jāatveido ar "līzings" arī oficiālajā terminoloģijā, gan vispār par attieksmi pret aizgūvumiem, kuri dažu nozaru jaunākajā terminoloģijā guvuši ievērojamu pārsvaru. Būsim pateicīgi katram, kurš iesaistīsies diskusijā par pamatprincipa precizēšanu.

IEPRIEKŠĒJOS NUMUROS PUBLICĒTO TERMINU RĀDĪTĀJS *

Latviešu valodas termini

absolūts [balsu] vairākums 2/14	apakškomiteja 2/17
absolūts nodoto balsu vairākums 2/14	Apdrošināšanas komiteja 2/16
<i>ad hoc</i> komiteja 2/14	apelācijas iesniegums 2/14
<i>ad hoc</i> komiteja "Tautas Eiropa" 4/17	apgādājama 4/19
administrācijas akti 4/17	apgāde 4/10–12
administratīvās izmaksas 4/17	apgādes loģistika 4/11
administratīvie ieņēmumi 4/17	apgrūtinājumi 2/26–27
administratīvs lēmums 4/17	apliecība 4/18
administratīvs piespiedu līdzeklis 4/17	apliecināta kopija 4/18
administratīvs rīkojums 4/17	apliecināts noraksts 4/18
administratīvs slogs 4/17	"apmaksā" 2/12
adopcija (civiltiesību jomā) 4/17	aprobežojumi 2/26–27
aģentūra 4/17	apropriācija 2/30, 3/26, 4/17
"aizbildība" 3/6–7	"apropriācijas" 2/30, 3/26
aizbildnība 3/7–8	apropriējumi 2/30, 3/26, 4/17
aizbildniecība 3/8	apropriēšana 4/17
aizbildnis 3/8	apsardze 3/27
"aizgādība" 3/6–7	apsargs 3/27
Aizliegtu vienošanos un dominējoša stāvokļa padomdevēja komiteja 4/17	apsūdzība 4/16
aizsargājama zona 4/22	apvienību puduris 2/22
aizstāvība 4/19	apvienotā komiteja 2/16
aizturēšana 4/19	apvienotā komiteja "Vienotais tranzīts" 4/20
akcionārs 2/11	Apvienotā sadarbības komiteja 2/16
Akcīzes komiteja 2/16	ar vienprātīgu balsojumu 2/14
algota darba saime 3/10	ar vienprātīgu lēmumu 2/14
alternatīvs sods 4/17	arbitrāžas komiteja 2/15
amatpersona 4/21	ārupējs 4/30
ANO attīstības palīdzības pamatnostādnes 4/23	ārvalstnieks 4/17
	ārzonas- 2/25

* Norādē minēts "TJ" numurs un lappuse.

"asignējumi" 2/30, 3/26
 asignēšana 2/30, 3/26
 asimilācija 3/28
 asociētais uzņēmums 4/18
 [atbildētāja] iebilde 4/23
 atbildētājpusē 4/19
 atbildētājs 4/19
 atbildētājs (civiltiesiskā) 4/19
 atbildība 4/16
 Atbilstības novērtēšanas komiteja 2/15
 atbrīvojums 2/16
 atbrīvojumu atcelšana 2/14
 atestāts 4/18
 atkāpe 2/16
 atkāpju atcelšana 2/14
 atlīdzības galvojums 2/11
 atsaucē 2/23
 atsauksme 2/23
 atskārsme 2/25
 atskārta 2/25
 attiecīgas sankcijas 2/15
 Attīstība (Padomes ziņojuma nosaukums) 4/19
 attīstības līdzekļi un programmas 4/19
 attīstības politika 4/19
 atturēšanās 2/14
 atzinums 2/17
 auditors 3/21–22
 audits 3/21–22
 augļu želeja 3/23
 augšupējā metode 3/14
 aukstumapgāde 2/19
 autentisks eksemplārs 4/18
 automātiski spēkā neesošs 2/15
 Baltā grāmata 2/17
 bāzes- 2/23
 Beniluksa valstis 2/15
 bērna aprūpe 3/8
 [bezmaksas] juridiskā palīdzība 4/21
 biedrošanās brīvība 4/20
 bilingvālā izglītība 3/30
 birka 2/25
 brīvības atņemšanas iestāde 4/22
 brīvības atņemšanas iestādes personāls 4/22
 brīvības atņemšanas iestāžu sistēma 4/22
 budžeta lēmējinstiucija 4/18
 Budžeta politikas komiteja 2/15
 caurredzamība 2/23–24
 "caurspīdība" 2/23
 "caurspīdīgums" 2/23
 Centrālo banku vadītāju komiteja; Vadītāju komiteja 2/15
 cesionārs 4/18
 cietums 4/22
 cietumu sistēma 4/22
 cilmzīmols 4/14
 civilprocess 4/18
 civiltiesiskā atbildība 4/18
 dalības uzņēmums 4/22
 dalībuzņēmums 4/22
 dalībvalsts tiesa vai tribunāls 4/18
 Darba drošības, higiēnas un veselības aizsardzības padomdevēja komiteja 2/14
 darba ņēmējs 4/23
 darba ņēmēju brīva pārvietošanās 4/20
 darba ņēmēju pārvietošanās brīvība 4/20
 "darba orgāns" 3/13
 darbības izdevumi 4/21
 darbības izmaksas 4/21
 darbinieku prasījums 4/17
 darbnespēja (sociālajās tiesībās) 4/19
 darījumdarbība 2/24
 darījumi 2/24
 datorpratība 2/24
 daudzpusēja sadarbība 4/21
 delkrēdere 2/11
 direktīva 2/16
 Direktoru padome 2/15
 diskriminācijas likvidēšana 2/14
 divpusēja sadarbība 4/18
 divpusēja sadarbība attīstības jomā 4/18
 divu personu māsaimniecība 3/11
 divu personu saime 3/10
 divvalodība 3/30
 drošība 2/25
 drošība un veselības aizsardzība darbā 4/20
 drošums 2/25
 dušas želeja 3/22–23
 dvīņlīgums 3/25
 dvīņojumlīgums 3/25
 dvīņojums 4/23

dvīņošana 4/23
 dvīņpilsēta 3/25
 dzīvesvieta 4/21
 dzīvesvietas neaizskaramība 4/18
 EEK-EBTA Tranzīta lietu apvienotā komiteja 2/16
 eira; eiro 3/15–17
 eirocents 3/17
 Eiropadome 4/19
 Eiropas Attīstības fondi 4/19
 Eiropas Attīstības padome 4/19
 Eiropas Centrālā banka 2/16
 Eiropas Centrālo banku sistēma 2/16
 Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja 2/16
 Eiropas Investīciju banka 2/16
 Eiropas Konvents 4/19
 Eiropas Kopienas Humānās palīdzības birojs 4/19
 Eiropas Kopienu Komisija, Eiropas Komisija, Komisija 2/15
Eiropas Kopienu Oficiālais Vēstnesis 4/21
 Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs 2/17
 Eiropas Kopienu Padome 2/15
 Eiropas Kopienu Statistikas birojs, Statistikas birojs 2/17
 Eiropas Kopienu Tiesa 2/16
 Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds 2/16
 Eiropas Monetārā sistēma 2/16
 Eiropas Monetārās sadarbības fonds 2/16
 Eiropas Parlaments, Parlaments 2/16
 Eiropas Radiosakaru komiteja 2/16
 Eiropas Reģionālās attīstības fonds 2/16
 Eiropas Savienības Padome 2/16
 Eiropas Sociālais fonds 2/16
 Eiropas Standartizācijas komiteja 2/16
 Eiropas Tiesa, Tiesa 2/16
 ekoloģiskā izpratība 2/25
 ekomarķējums 4/19
 Ekonomikas un monetārā savienība 2/16
 Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2/16
 Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) 4/22
 ekonomiskās tiesības 4/19
 ekoprātība 2/25
 eksperta ziņojuma pieprasījums 4/18
 ekspreszidents 2/19–20
 elektroenerģijas skaitītājs 2/24
 emisijas kvota 4/27
 e-pārvalde 2/6–8
 e-pārvaldība 2/6–8
 e-pasts 2/6
 e-raksts 2/6
 [ES un tās dalībvalstu] sadarbības koordinēšana 4/21
 esamība 4/8
 "esamība" 2/12, 3/25
 ESAO Attīstības veicināšanas komiteja 4/21
 esība 2/12, 3/25, 4/8–9
 etalon- 2/23
 etiķete 2/25
 "e-valdība" 2/7
 fabrikas marka 4/13
 fabrikas zīme 4/13
 faktūrdarījums 2/25
 fakturēšana 2/25
 faktūrkreditēšana 2/25
 faktūrrēķins 2/25
 filiāle (komercietību jomā) 4/18
 finanses 3/9–10
 finanssiālais slōgs 4/19
 firma 2/9–11
 firmas atšķiramība 2/12
 firmas atšķirtspēja 2/12
 "fitnesa" klubs 4/26
 "fitness" 4/26
 franšīze 4/19
 galamērķa valsts 4/18
 galotņu apspriede 2/25
 galvnieks 2/29
 galvojums 2/29
 galvotājs 2/29
 garantija 2/29
 garantijas remonts 2/29
 garantijas talons 2/29
 garants 2/29
 gāzapgāde 2/18–19
 gāzapgādes sistēma 2/19
 gāzes skaitītājs 2/24

gels 3/22–23
 "greifs" 2/5
 grifs 2/5
 grozījums 2/14
 ģenerāldokāts 2/14
 ģimene 3/11
 humānā palīdzība 3/5, 4/20
 humanitārā intervence 3/5–6
 humanitārās zinātnes 3/5
 iecelēj institūcija 4/17
 iecere 4/30
 iegūšana savā īpašumā 2/30, 3/26
 ieguvēja sabiedrība 4/17
 iekrašanās 4/30
 Iekšējā tirgus padomdevēja komiteja 2/16
 "iekšlietu orgāns" 3/13
 iekšupējs 4/30
 Iepirkumu un līgumu padomdevēja komiteja 4/17
 iepriekšējs nolēmums 4/22
 ierobežojumu atcelšana 2/14, 4/19
 ieslodzītais 4/22
 iespiedgatava kopija 2/24
 iestāde 2/15
 "iestāšanās līgums" 4/6
 ieteikums 2/17
 ietvarlēmums 4/19
 ievēšana pārstrādei 4/20
 ievirze 4/30
 informācijas sabiedrība 4/30
 institūcija 3/12
 instrumentapgāde 2/19
 integrācija 3/28
 integrētā loģistika 4/11
 integrēta sabiedrība 3/28
 īpašs režīms 4/23
 izmēģinājuma projekts 2/25
 izmēģinājumu projekts 4/22
 Izmeklēšanas komiteja 2/15
 izņēmums 2/16
 izņēmumu atcelšana 2/14
 izpilde 4/19
 izpildījums 4/30
 Izpildu komiteja 2/16
 izpildu vara 3/7
 izpirkumnoma 3/29
 izsekojamība 2/25
 "izslēgšana" 2/12
 [iz]solīšana 2/24
 "izteiksmes brīvība" 3/18–19
 izvešana pārstrādei 4/22
 jaunu dalībvalstu uzņemšana 4/17
 juridiskā dzīvesvieta 4/21
 juridiskā pastāvēšana 4/19
 juridiski piespiedu pasākumi 4/21
 juridiski šķēršļi 4/21
 juridiski vai faktiski; *de iure* vai *de facto* 4/20
 kaba 2/25
 kandidāts 4/18
 kandidātvalsts 2/14
 karpas želeja 3/23
 kārtība 4/22
 kasetne 2/24
 K4.panta komiteja 2/15
 "klasteris" 2/21
 klātieci 2/25
 klauzula 2/15
 Kohēzijas fonds 2/15
 komandīts 2/12
 komandītsabiedrība 2/12
 komercdarbība 2/8–9, 24
 komercekonomija un vadībzinība 4/30
 komercpilnvarojums 3/29, 4/19
 komersants 2/8,24
 komiteja 2/15
 kompetence 4/18
 kompetentā iestāde 4/18
 kompetentā institūcija 4/18
 "komplementārais dalībnieks" 2/11
 komplementārs 2/11
 Konjunktūras politikas komiteja 2/15
 konkurences tiesības 4/18
 konkursizsole 2/24
 konstitutīvs likums 4/22
 konstitūts 3/12–13
 kontrolāciju sabiedrība 2/25
 kontrolāciju turēšana 2/25
 konvencija 2/15
 Koordinēšanas komiteja 2/15
 kopa 4/18

kopēja nostāja 4/18
 Kopienas Akcīzes lietu komiteja 2/15
 Kopienas tiesību kopums 4/17
 kopuzņēmums 4/20
 kratīšana 4/23
 kravas līgums 3/29
 kriminālprocess 4/19
 kultūrpratība 2/25
 kultūrpratīgums 2/25
 kvalitātes cilpa 2/25
 kvalitātes pārvaldība 2/25
 kvalitātes vadība 2/25
 Lauksaimniecības struktūru un lauku attīstības pārvaldības komiteja 4/21
 lejupejā metode 3/14
 lēmums 2/16
 "lidzaudzis" 3/15
 līdzekļu apropriācija 2/30, 3/26
 līdzekļu asignēšana 2/30, 3/26
 līdzinieks 3/15
 līdzinieku izglītība 2/25, 3/15
 līdzinieku izglītotājs 3/15
 liegumpunkts 2/25
 lielu parādu aprūtināta nabadzīga valsts 4/20
 lieta 4/18
 [lietā] uzvarējusi puse 4/23
 [lietā] zaudējusi puse 4/23
 lietas izskatīšana 4/20
 lietojums 4/23
 lietpratības vērtē 2/22
 līguma atjaunojums 2/27–28
 līguma pārjaunojums 2/27–28
 līguma pārjaunošana 2/27–28
 līguma piemērošana 2/15
 līgumattiecība 4/18
 līgumceļojums 2/24
 līgums 2/15, 17
 līgumslēgšanas spēja 4/18
 likuma spēkā esība 4/9
 likumdevēja institūcija 3/13
 likumdevēja vara 3/7
 likumdošana 4/21
 "likumdošanas orgāns" 3/13
 likums 4/20
 likumu prioritāte 4/22
 loģistika 4/10–12
 mājsaimniecība 3/11
 mājsaimniecības galva 3/11
 [mājsaimniecības preces 3/11
 mājsaimniecības sastāvs 3/11
 marka 4/13
 materiāltehniskā apgāde 4/12
 mātessabiedrība 4/22
 mātesuzņēmums 4/22
 matu želeja 3/23
 mauragas 4/24–25
 mazie un vidējie uzņēmumi 4/23
 meitassabiedrība 4/23
 meitasuzņēmums 4/23
 mērķsadarbība 4/23
 mijieskaita norēķini 3/30
 mikrouzņēmums 4/21
 Ministru komiteja 2/15
 Ministru padome 2/15
 Monetārā komiteja 2/16
 muitas iestāde 4/19
 Muitas kodeksa komiteja 2/16
 muitas nodolis 4/19
 mutiska liecība 4/22
 mutiskā tiesvedība 4/21
 mutiskais process 4/21
 nāciju tiesības 4/20
 nacionālā indikatīvā programma 4/21
 nacionālā minoritāte 3/29
 nākotnes redzējums 4/29
 naudas sods 4/19, 4/22
 nebīstamība 2/25
 negatīvs atzinums 2/14
 neklātieci 2/25
 [nelikumīga] piesavināšanās 2/30, 3/26
 nepatiesa liecība 4/22
 neslavas celšana 4/19
 nespēja 4/19
 nodarbināta persona 4/19
 Nodarbinātības komiteja 2/16
 nodarījums 4/21
 nodarījums ekonomikas jomā 4/19
 nodokļu administrācija 4/23
 nodrošinājums 4/10–12
 nolīgums 2/14

nolikums 2/13, 17, 4/22
 normatīva akta spēkā esība 4/9
 nosacīta atbrīvošana 4/23
 noteikumi 2/13, 17
 noteikums 2/17, 4/22
 noteikumu piemērošana 4/17
 noteikumu spēkā esība 4/9
 novērtējums 2/22
 novērtēšana 2/22
 novērtēt 2/22
 novērtētājs 2/22
 [nozares] pamatu likums 4/22
 [nozares] pārvaldības komiteja 4/21
 noziedzīgs nodarījums pret īpašumu 4/19
 "obligāciju turētājs" 2/11
 obligacionārs 2/11
 Oficiālais Vēstnesis 4/21
 Oficiālo publikāciju birojs 2/17
 ogļapgāde 2/19
 ombuds* 4/21
 organizāciju puduris 2/22
 "orgāns" 3/12–13
 otrais mājoklis 4/23
 padomdevēja komiteja 2/14
 Padomdevēja komiteja 2/15
 padomdevēja statuss 2/14
 padomdevējfunkcijas 2/14
 Padomes akts 2/14
 pakalpojuma sniegšana 2/25
 pakalpojumu sniedzējs 4/30
 palīdzība attīstības jomā 4/19
 pamatkapitāla daļu iegūšana 4/17
 papildinājums 4/17
 papildprotokols 4/17
 paredzējuma loma 4/29
 paredzējums 4/28
 paredzējumu darbības sistēma 4/29
 paredzējumu izpētes objekti 4/29
 paredzējumu plašums 4/29
 paredzējumu rezultāti 4/29
 paredzējumu uzdevumi 4/29
 pārjaunojums 2/27–28
 pārrēķināts uz gadu 4/30
 pārstāvniecība (komerciesību jomā) 4/17
 "partijas orgāns" 3/13
 pārvaldes atklātumatbildība 4/17
 "pārvaldes orgāns" 3/13
 pastāvīgā komiteja 2/17
 Pastāvīgā veterinārijas komiteja 2/17
 Pastāvīgā zivsaimniecības struktūru pārvaldības komiteja 4/23
 Pastāvīgo pārstāvju komiteja 2/17
 pašuniversitāte 3/24
 pašzemes universitāte 3/24
 Patentēto medikamentu komiteja 2/15
 patvaļīga diskriminācija 2/15
 pavalstniecība 4/21
 paziņojums 2/15
 peļņatkarīgā atlīdzība 2/12
 peļņatlīdzība 2/12
 peļņmaksā 2/12
 peļņsamaksa 2/12
 pensionāru saime 3/10
 piegādes loģistika 4/11
 piekrišana 2/15
 pielāgojums 4/17
 pieļaujāmība 4/17
 pieļāvuma kvota 4/27
 pieļāvums 4/27
 piemērošana 4/17, 4/19
 pienācīga rūpība 4/19
 pienākumu izpildītājs 3/20
 pieņemamība 4/17
 pieņemšana 2/14
 pieņemt lēmumu ar [...] balsu vairākumu 2/14
 [pierādījuma] atspēkojums 4/22
 piešķirtās pilnvaras 4/23
 [pieteikuma] iesniedzējs 4/17
 pieteikuma noraidīšana 4/23
 pieteikums 4/17
 pievienošanās līgums 4/6–7
 pievienotā sabiedrība 4/17
 pilnvara 3/7, 4/22
 pilnvaras 4/22
 pilsonība 4/21
 pircēja zīmoltiece 4/14
 Pirmās instances tiesa 2/16
 pirmstiesas apcietinājums 4/19
 plašsaziņa 4/30
 plašsaziņas līdzekļi 4/30

Politikas komiteja 2/17
 popularitātes vērtē 2/22
 prasība 4/18
 prasības atsaukšana 4/19
 prasības iesniedzējs 4/18
 prasības priekšmets 4/23
 prasījuma tiesība 4/20
 prasījuma veids 4/19
 prasījums 4/18
 Prasījumu apmierināšanas komiteja 2/15
 [prasītāja] replika 4/23
 prasītājs 4/18
 precedentu tiesības 4/20
 prečapgāde 2/19
 Preču izcelsmes komiteja 2/15
 prejudiciāls nolēmums (ES tiesībās) 4/22
 "prettiesīgs" 2/12
 prettiesisks 2/12
 priekšraksts 4/22
 priekšupējs 4/30
 privāto tiesību juridiskā persona 4/21
 privāts uzņēmums 4/22
 privāts zemes īpašums 4/22
 privātuzņēmums 4/22
 procedūra 4/22
 procesa noteikumu pārkāpšana 2/15
 process 4/22
 "provīzija" 2/12
 publiska institūcija 4/22
 publisks uzņēmums 4/22
 puduris 2/21–22, 4/18
 [pušu] samierināšana 4/18
 putekļu salvete 2/25
 PVN padomdevēja komiteja 2/14
 radniecīgs uzņēmums 4/23
 ratifikācijas instruments 4/20
ratione materiae jurisdikcija 4/20
 ražotāja zīme 4/13
 "reference" 2/23
 referenta palīgs 2/15
 reglaments 4/23
 regula 2/13, 17
 regula (EK tiesību akts) 4/22
 regulatīvā komiteja 4/22
 regulējums 2/17, 4/22
 regulēta konkurence 4/18
 reģionālā indikatīvā programma 4/22
 Reģionu attīstības un pārveides padomdevēja komiteja 2/14
 Reģionu komiteja 2/15
 revidents 3/21–22
 revīzija 3/21–22
 Revīzijas palāta 2/16
 rezolūcija 2/17
 rīcības programma 2/14
 rīcībspēja 4/18, 4/21
 rīkoties atbilstoši pilnvarām 2/14
 "rindvērtē" 2/23
 roku želeja 3/23
 "rotanga mēbeles" 3/24
 rotangpalma 3/23–24
 rotangpalmas mēbeles 3/24
 "rotangs" 3/23–24
 sadarbība attīstības jomā 4/19
 sadarbības procedūra 4/18
 sagādes loģistika 4/11
 saime 3/10–11
 saimes galva 3/10
 saimes galvenais pelnītājs 3/10
 saimes loceklis 3/10
 saimes mājoklis 3/10
 saimes sastāvs 3/10
 saimes sociālekonomiskās grupas 3/10
 saistīti uzņēmumi 4/18
 saistīts uzņēmums 4/17
 Samierināšanas komiteja 2/15
 sardze 3/27
 sardzne 3/26–27
 sargs 3/27
 sarunizrāde 2/25
 savstarpēji vienojoties 2/15
 sertifikāts 4/18
 sertitūts 2/26–27
 siltumapgāde 2/18–19
 siltumapgādes tīkli 2/19
 skeneris 2/25
 sniegt ievirzi 4/30
 sniegums 4/30
 sociālā integrācija 3/29
 sociālā kohēzija 4/23

sociālā politika un nodarbinātība 4/23
 sociālā saziņa 4/30
 soda izciešanas iestāde 4/22
 sodāmības reģistrs 4/19
 spēja 4/18
 "spēkā esamība" 4/8–9
 spēkā esība 4/8–9
 sprieduma rezolutīvā daļa 4/21
 spriedums bez atbildētāja klātbūtnes 4/20
 spriedums bez prasītāja klātbūtnes 4/20
 starptautiskā attīstība 4/20
 starptautiskās cilvēktiesības 4/20
 starptautiskās tiesības 4/20
 starptautisko līgumtiesību akti 4/17
 statuss 4/18
 stāvlaika skaitītājs 2/24
 strādājošais 4/23
 strādājošo brīva pārvietošanās 4/20
 strādājošo pārvietošanās brīvība 4/20
 strīda priekšmets 4/23
 struktūrfondi 2/17
 svītrošana 2/12
 šķēršļu likvidēšana 2/14
 šķirējinstiucija 4/17
 šķirējklauzula 4/17
 šķirējtiesas nolēmums 4/17
 šķirējtiesnesis 4/18
 tālsakari 3/27
 tālsaziņa 4/30
 Tehniskā komiteja 2/17
 Tekstilpreču komiteja 2/17
 telekomunikācija 3/27
 telesakari 3/27, 4/30
 terminālis 3/22
 Tiesa nolemj 4/18
 tiesas izmeklēšana 4/20
 tiesas izmeklētājs 4/20
 Tiesas jurisdikcija 4/18
 Tiesas priekšsēdētājs 4/22
 tiesas process 4/21
 tiesas sēde 4/20
 [Tiesas] sekretāra palīgs 4/18
 tiesāšanās izdevumi 4/21
 tiesība[s] 4/23
 tiesības 4/20
 tiesībsargs 4/21
 tiesībspēja 4/21
 [tiesību] akta pieņemšana 4/17
 tiesību akti 4/21
 tiesību aktu atbilstības izvērtēšana 4/23
 tiesību pārņēmējs 4/18
 tiesību pārņemšana 4/18
 tiesību pilnveidošana 4/20
 tiesību prioritāte 4/22
 tiesību un rīcības spēja 4/21
 tiesiskā aizsardzība 4/21
 tiesiska darbība 4/21
 tiesiskā kārtība 4/21
 tiesiskais regulējums 4/21
 tiesiskās aizsardzības līdzeklis 4/20
 tiesiskās palīdzības pieprasījums 4/21
 tiesiskās sekas 4/21
 tiesiski šķēršļi 4/21
 tiesnesis referents 4/20
 tiesu iestāde 4/20
 tiesu izpildītājs 4/18
 tiesu jurisdikcija 4/20
 [tiesu] prakse 4/18
 tiesu varas amatpersona 4/20
 tiesu varas amats 4/20
 tiesvedība 4/21
 tirgus caurredzamība 2/23–24
 [trešās personas] iestāšanās lietā 4/20
 trīspusēja sadarbība 4/23
 ūdens skaitītājs 2/24
 ūdensapgāde 2/18–19
 uzklausišana 4/20
 uzņēmējdarbība 2/8–9, 24
 uzņēmējs 2/8
 uzņēmēju un citu pašnodarbināto saime 3/10
 uzņēmums 4/19
 uzņēmumu apvienība 2/15
 uzraudzība 4/23
 Uzraudzības komiteja 2/17
 uzticamības pārbaude 4/19
 uzticamības vērtē 2/22
 uzticība zīmolam 4/14
 vairāku personu mājsaimniecība 3/11
 vairāku personu saime 3/10
 valsts apsūdzība 4/22

valsts, kas pievienojas 4/16
 valsts suverenitāte 4/21
 valsts vara 3/7
 valsts zemes īpašums 4/22
 valstspiederība 4/21
 vara 4/22
 "varas orgāns" 3/13
 vārda brīvība 3/17–19, 4/20
 vecāku atbildība 3/8, 4/22
 vecāku vara 3/6–9, 4/22
 veidošana 2/12
 veikspēja 4/30
 veikums 4/30
 vērtē 2/22–23
 vērtējums 2/22
 vērtes skala 2/22
 vērtes tabula 2/22
 vērtēšana 2/22
 vērtēt 2/22
 vērtētājs 2/22
 vertikāla vienošanās 4/23
 "vešana" 2/12
 vienas personas mājsaimniecība 3/11
 vienas personas saime 3/10
 "vienaudzis" 3/15
 vienošanās 2/14
 vienota rīcība 4/20
 vienotais programmdokuments 4/23
 vienots mehānisms 4/23
 vienus 2/25
 viesuniversitāte 3/24
 vieszemes universitāte 3/24
 vietas izpildītājs 3/19–20
 vingruma klubs 4/27
 vingrums 4/27
 "virssardze" 3/27
 virssardznie 3/27
 vismazāk attīstītais valstis 4/20
 Vispārējā tarifu un tirdzniecības vienošanās 4/20
 Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību 4/20
 vispārējās ekonomiskās intereses 4/20
 vispārējās attīstības pamatnostādnes 4/18
 vistas želeja 3/23
 Zaļā grāmata 2/16
 zemnieku saime 3/10
 zīmola novērtēšana 4/14
 zīmola pārnese 4/14
 zīmola pazīstamība 4/14
 zīmola vārds 4/14
 zīmola veidošana 4/14
 zīmola veidošanās 4/14
 zīmola vērtība 4/14
 zīmolphases 4/14
 zīmols 4/14
 zīmoluizstrādātājs 4/14
 zīmolvārds 4/14
 zīmolveidība 4/14
 zīmolveide 4/14
 zīmolinība 4/14
 zināšanu sabiedrība 4/30
 zināšanu vērtē 2/22
 Zinātnes un tehnikas komiteja 2/17
 ziņojums 2/17
 želeja 3/22–23

Rādītāju sagatavojusi Mg. philol. *Marika Ķirīte*

Angļu valodas terminu rādītājs

abolition of discrimination 2/14
 abolition of obstacles 2/14
 abolition of restrictions 2/14
 abrogation of derogations 2/14
 abrogation of exemptions 2/14
 absolute majority 2/14
 absolute majority of votes cast 2/14
 abstention 2/14
 acceding state 4/16
 accountability 4/16
 accusation 4/16
 acquired company 4/17
 acquiring company 4/17
acquis communautaire 4/17
 acquisition of holdings 4/17
 act by a majority of [...] 2/14
 act of the Council 2/14
 act within the limits of the powers 2/14
 acting unanimously 2/14
 action by staff 4/17
 action programme 2/14
 acts of administration 4/17
 acts of international treaty 4/17
ad hoc committee 2/14
ad hoc Committee on People's Europe 4/17
 addendum 4/17
 Additional Protocol 4/17
 adjustment 4/17
 administrative accountability 4/17
 administrative burden 4/17
 administrative costs 4/17
 administrative decision 4/17
 administrative measure of constraint 4/17
 administrative order 4/17
 administrative revenue 4/17
 admissibility 4/17
 admission of new Member States 4/17

adoption 2/14, 4/17
 adoption of an act 4/17
 adverse opinion 2/14
 advisory committee 2/14
 Advisory Committee on Procurements and Contracts 4/17
 Advisory Committee on Restrictive Practices and Dominant Positions 4/17
 Advisory Committee on Safety, Hygiene and Health Protection at Work 2/14
 Advisory Committee on the Development and Conversion of Regions 2/14
 Advisory Committee on value added tax advisory functions 2/14
 advisory status 2/14
 Advocate General 2/14
 affiliated undertaking 4/17
 agency 4/17
 agreement 2/14
 alien 4/17
 allowance 4/27
 alternative sentence 4/17
 amendment 2/14
 annualized 4/30
 appellant 2/14
 applicant 4/17
 applicant State 2/14
 application 4/17
 application of rules 4/17
 application of the Treaty 2/15
 Appointing Authority 4/17
 appropriate sanctions 2/15
 appropriation 2/30, 4/17
 appropriations 4/17
 arbitrary discrimination 2/15
 arbitration award 4/17
 arbitration board 4/17
 arbitration clause 4/17

arbitration committee 2/15
 arbitrator 4/18
 Article K.4 Committee 2/15
 assent 2/15
 assignee 4/18
 assignment 4/18
 assimilation 3/28
 Assistant Rapporteur 2/15
 Assistant Registrar 4/18
 associated enterprise 4/18
 association of undertakings 2/15
 audit 3/22
 auditor 3/22
 authenticated copy 4/18
 authority 2/15, 3/8
 automatically void 2/15
 bailiff 4/18
 being 3/25
 Benelux countries 2/15
 bid 2/24
 bidding 2/24
 bilateral co-operation 4/18
 bilateral development co-operation 4/18
 bilingual education 3/30
 bilingualism 3/30
 Board of Directors 2/15
 bottom-up method 3/14
 branch 4/18
 brand 4/13–14
 brand building 4/14
 brand loyalty 4/14
 brand name 4/14
 brand purchase intention 4/14
 brand recognition 4/14
 brand stretching 4/14
 brand valuation 4/14
 brand value 4/14
 branded goods 4/14
 breach of domicile 4/18
 breach of procedure 2/15
 budgetary authority 4/18
 Budgetary Policy Committee 2/15
 business 2/24
 business economics and management 4/30
 businessman 2/24
 by common accord 2/15
 camera-ready copy 2/24
 candidate 4/18
 capacity 4/18
 capacity to contract 4/18
 capacity to exercise rights 4/18
 cartridge 2/24
 case 4/18
 case law 4/18
 certificate 4/18
 certified copy 4/18
 charter 3/29
 charter trip 2/24
 child care 3/8
 civil liability 4/18
 civil procedure 4/18
 claim 4/18
 claimant 4/18
 clause 2/15
 clearing 3/30
 cluster 2/21–22, 4/18
 Cohesion Fund 2/15
 Commission of the European Communities, European Commission, Commission 2/15
 commissioning of an expert's report 4/18
 committee 2/15
 Committee for Conformity Assessment 2/15
 Committee for Proprietary Medicinal Products 2/15
 Committee of Governors 2/15
 Committee of Inquiry 2/15
 Committee of Ministers 2/15
 Committee of Origin 2/15
 Committee of Recovery 2/15
 Committee of the Regions 2/15
 common position 4/18
 communication 2/15, 3/27
 Community's Excise Committee 2/15
 company 2/10
 competent authority 4/18
 competition law 4/18
 comprehensive development framework 4/18
 computer literacy 2/24
 conciliation 4/18
 Conciliation Committee 2/15

Conjunctural Policy Committee 2/15
 connected undertakings 4/18
 consent 2/15
 Consultative Committee 2/15
 contract 2/15
 contractual liability 4/18
 controlled competition 4/18
 convention 2/15
 co-operation procedure 4/18
 Coordinating Committee 2/15
 Council of Ministers 2/15
 Council of European Union 2/16
 Council of the European Communities 2/15
 country of destination 4/18
 Court hereby rules 4/18
 Court jurisdiction 4/18
 Court of Auditors 2/16
 Court of First Instance 2/16
 Court of Justice of the European Communities 2/16
 court or tribunal of a Member State 4/18
 crime against property 4/19
 criminal procedure 4/19
 criminal record 4/19
 cultural literacy 2/24
 custody 3/8
 customs authority 4/19
 Customs Code Committee 2/16
 customs duty 4/19
 decision 2/16
 defamation 4/19
 defence 4/19
 defendant 4/19
 defending party 4/19
 dependant 4/19
 deregulation 4/19
 derogation 2/16
 detention 4/19
 detention before trial 4/19
 Development (Padomes ziņojuma nosaukums) 4/19
 development assistance 4/19
 development co-operation 4/19
 development instruments and programs 4/19
 development policy 4/19
 directive 2/16
 disability 4/19
 discontinuance 4/19
 due diligence 4/19
 easement 2/27
 eco-label 4/19
 Economic and Monetary Union 2/16
 Economic and Social Committee 2/16
 economic offence 4/19
 economic rights 4/19
 EEC-EFTA Joint Committee on Transit 2/16
 e-government 2/6
 embarkation 4/30
 employed person 4/19
 Employment Committee 2/16
 encumbrance 2/27
 enforcement 4/19
 enterprice 4/19
 environmental literacy 2/24
 euro 3/17
 European Agricultural Guidance and Guarantee Fund 2/16
 European Central Bank 2/16
 European Committee for Electrotechnical Standardization 2/16
 European Committee for Standardization 2/16
 European Community Humanitarian Office (ECHO) 4/19
 European Convention 4/19
 European Council 4/19
 European Court of Justice, Court of Justice 2/16
 European Development Council 4/19
 European Development Funds 4/19
 European Investment Bank 2/16
 European Monetary Cooperation Fund 2/16
 European Monetary System 2/16
 European Parliament, Parliament 2/16
 European Radiocommunications Committee 2/16
 European Regional Development Fund 2/16
 European Social Fund 2/16
 European System of Central Banks 2/16
 Excise Committee 2/16
 Executive Committee 2/16
 exemption 2/16

existence in law 4/19
 factoring 2/25
 financial burden 4/19
 fine 4/19
 firm 2/9
 fitness 4/26
 foresight 4/28–29
 form of order sought 4/19
 forward 4/30
 framework decision 4/19
 franchise 3/29
 franchising 4/19
 free movement of workers 4/20
 freedom of association 4/20
 freedom of expression 3/17–19, 4/20
 freedom of movement for workers 4/20
 freedom of speech 3/18–19
 full-time study 2/25
 further development of the law 4/20
 gel 3/23
 General Agreement on Tariffs and Trade 4/20
 general economic interest 4/20
 Green paper 2/16
 guidance 4/30
 health and safety at work 4/20
 hearing 4/20
 heavily indebted country 4/20
 hold point 2/25
 holding 2/25
 holding company 2/25
 home university 3/24
 host university 3/24
 household 3/10–11
 humanitarian assistance 4/20
 humanitarian intervention 3/5
 in law or in fact 4/20
 information society 4/30
 insight 2/25
 instrument of ratification 4/20
 Insurance Committee 2/16
 integrated logistics management 4/11
 integrated society 3/28
 integration 3/28
 intent 4/30
 interest in bringing an action 4/20
 Internal Market Advisory Committee 2/16
 international development 4/20
 international human rights law 4/20
 intervention 4/20
 invoice 2/25
 inward 4/30
 inward processing 4/20
 item 2/25
 joint action 4/20
 joint committee 2/16
 Joint Committee 'Common Transit' 4/20
 Joint Cooperation Committee 2/16
 joint position 4/18
 joint undertaking 4/20
 joint venture 4/20
 judge made law 4/20
 judgement by default 4/20
 judgement of non pros. 4/20
 Judge-Rapporteur 4/20
 judicial authority 4/20
 judicial inquiry 4/20
 judicial investigation 4/20
 judicial office 4/20
 judicial officer 4/20
 judicial remedy 4/20
 jurisdiction of the courts 4/20
 jurisdiction *ratione materiae* 4/20
 knowledge society 4/30
 law 4/20
 law of nations 4/20
 leasing 3/29
 least-developed countries 4/20
 legal action 4/21
 legal aid 4/21
 legal capacity 4/21
 legal defence 4/21
 legal domicile 4/21
 legal effects 4/21
 legal expenses 4/21
 legal impediments 4/21
 legal measures of constraint 4/21
 legal order 4/21
 legal person governed by private law 4/21
 legal proceedings 4/21
 legislation 4/21

legislative body 3/13
 letters rogatory 4/21
 lien 2/27
 limitations 2/27
 logistics 4/10–12
 management 2/7–8
 management committee 4/21
 Management Committee on Agricultural Structures and Rural Development 4/21
 mass communication 4/30
 mass media 4/30
 micro-enterprise 4/21
 misappropriation 2/30
 Monetary Committee 2/16
 multilateral co-operation 4/21
 name of the brand 4/14
 national indicative program 4/21
 national minority 3/29
 national sovereignty 4/21
 nationality 4/21
 OECD Development Assistance Committee 4/21
 offence 4/21
 Office for Official Publications of the European Communities 2/17
 official 4/21
Official Journal 4/21
Official Journal of the European Communities 4/21
 Official Publications Office 2/17
 offshore 2/25
 ombudsman 4/21
 operational coordination [between the EU and its Member States] 4/21
 operational costs 4/21
 operational expenditure 4/21
 operative part of the judgement 4/21
 opinion 2/17
 oral procedure 4/21
 oral proceedings 4/21
 oral testimony 4/22
 organic law 4/22
 Organisation for Economic co-operation and Development (OECD) 4/22
 outline law 4/22
 outward 4/30
 outward processing 4/22
 parent company 4/22
 parent responsibility 3/8
 parent undertaking 4/22
 parental authority 3/8, 4/22
 parental responsibility 4/22
 parking-meter 2/21, 24
 part-time study 2/25
 participating undertaking 4/22
 pecuniary penalty 4/22
 peer 3/15
 peer education 2/25, 3/15
 peer educator 3/15
 penal institution 4/22
 penitentiary 4/22
 penitentiary staff 4/22
 performance 4/30
 perjury 4/22
 Permanent Representatives Committee (Coreper) 2/17
 pilot project 2/25, 4/22
 Political Committee 2/17
 power 4/22
 power of attorney 4/22
 preliminary ruling 4/22
 President of the Court 4/22
 primacy of the law 4/22
 prison 4/22
 prison system 4/22
 prisoner 4/22
 private land 4/22
 private undertaking 4/22
 procedure 4/22
 procurement logistics 4/11
 protected zone 4/22
 provide guidance 4/30
 provider 4/30
 provision 2/17
 public authority 4/22
 public land 4/22
 public prosecution 4/22
 public undertaking 4/22
 quality control 2/25
 quality loop 2/25
 quality management 2/25

rate 2/22
 rater 2/22
 rating 2/21–23
 rating scale 2/22
 rating table 2/22
 rebuttal 4/22
 recommendation 2/17
 reference 2/21, 23
 regional indicative programme 4/22
 regulation 2/13, 17, 4/22
 regulations 2/13, 17
 rejection of an application 4/23
 rejoinder 4/23
 related undertaking 4/23
 release on licence 4/23
 reliability 2/25
 reply 4/23
 report 2/17
 resolution 2/17
 restrictions 2/27
 right[s] 4/23
 rules of procedure 4/23
 safety 2/25
 scanner 2/25
 Scientific and Technical Committee 2/17
 screening of legislation 4/23
 search 4/23
 secondary residence 4/23
 security 2/25
 service delivery 2/25
 servitude 2/27
 single facility 4/23
 single programming document 4/23
 small and medium-sized enterprises 4/23
 small and medium-sized undertakings 4/23
 social cohesion 4/23
 social communication 4/30
 social integration 3/29
 social policy and employment 4/23
 source brand 4/14
 special treatment 4/23
 standing committee 2/17
 Standing Management Committee for Fisheries Structures 4/23
 Standing Veterinary Committee 2/17
 Statistical Office of the European Communities, Statistical Office 2/17
 Structural Funds 2/17
 sub-committee 2/17
 subject matter of the dispute 4/23
 subject-matter of the proceedings 4/23
 subsidiary company 4/23
 subsidiary undertaking 4/23
 successful party 4/23
 summit 2/25
 Supervisory Committee 2/17
 supply 4/11
 supply logistics 4/11
 surveillance 4/23
 swiffer 2/25
 tag 2/25
 talk-show 2/25
 tax authority 4/23
 Technical Committee 2/17
 telecommunication 3/27, 4/30
 Textile Committee 2/17
 top-down method 3/14
 traceability 2/25
 transparency 2/23–24
 transparency of market 2/24
 treaty 2/17
 treaty of accession 4/5
 trilateral co-operation 4/23
 twinning 4/23
 twinning contract 3/25
 UN development assistance framework 4/23
 undertaking 4/19
 unsuccessful party 4/23
 usufruct 4/23
 vertical agreement 4/23
 vested powers 4/23
 White paper 2/17
 worker 4/23

ZIŅAS

Pārmaiņas elektronisko sakaru terminoloģijā

1. Pašreiz Satiksmes ministrijas darba grupa gatavo jaunā Telekomunikāciju likuma redakciju, kuru ieteikts pieņemt Eiropā izmantotajai terminoloģijai un nosaukt par Elektronisko sakaru likumu. Telekomunikācijas speciālistu darba grupa (TDG), kas ietilpst IT&T terminoloģijas apakškomisijas sastāvā, izskatot pieņemtos terminus, ir atzinuši, ka angļu valodā termini *telecommunications* un *electronic communications* apzīmē vienu un to pašu – informācijas pārraidi pa vadiem un ar radioviļņu vai citu elektromagnētisku sistēmu starpniecību. Tomēr ES jaunieveduma dēļ apgrozībā būs abi termini, kuru izpratnē varēs noteikt kaut kādas atšķirības tikai tad, ja tie tiks izmantoti kādā konkrētā dokumentā, piem., kādā direktīvā.

Lai no šīs divdomības izvairītos, TDG piedāvā vārda *komunikācija* (*communications*) vietā konsekventi lietot vārdu 'sakari', līdz ar to *telecommunications* latviskot kā *telesakari* un *electronic communications* kā *elektrosakari*, paturot prātā, ka tie ir sinonīmi.

2. Sakarā ar datu pārraides tīkla plaši piedāvātajiem pakalpojumiem daudziem dažādu nozaru speciālistiem radusies iespēja augstāzīgi strādāt mājās, sakariem ar savas darbavietas biroju izmantojot elektroniskos sakaru līdzekļus. Šīs situācijas atspoguļošanai angļu valodā sastopam terminus *teleworking*, *telecommuting*, *homeworking* un *remote working*. Uzskatot, ka pirmie divi termini ir sinonīmi, tiem piekārtots latviskais ekvivalents *tāldarbs*; *homeworking* un *remote working* attiecīgi tulkoti kā *mājdarbs* un *attāldarbs*.

3. Globālais tīmeklis nodrošina ne tikai piekļuves iespēju tajā ievietotajai zinātniskajai, sociālajai un izklaides informācijai, bet ļauj arī tā lietotājam izmantot tīmekli, lai paustu savus uzskatus vai pārdomas par kādu noteiktu tēmu, kā arī saņemtu citu lietotāju ieskus vai komentārus

par šo jautājumu. Šī procesa aprakstīšanai parādījies jauns angļu termins *weblog*, ko saīsināti sauc arī par 'blog'. To varētu skaidrot kā:

hronoloģiski organizēts materiāls (komentāru, piezīmju, hipersaišu, rakstiņu, attēlu) kopums, kas realizēts tīmekļa vietnē vai citā, piem., mobilo sakaru, vidē. Šie materiāli var atspoguļot rakstītāja personisko dzīvi (dienasgrāmata), kādu konkrētu, iespējams, profesionālu tēmu, vai arī tie var kalpot kā forums vai tērzēšana (a. *chat*), ja tajā iesaistās citi komentētāji.

IT&T komisija terminu *weblog* (*blog*) nolēma tulkot kā *tīmekļa žurnālu*, tomēr izveidojot arī otru tā latvisko sinonīmu *emuāri*. Cilvēku, kurš šos materiālus veido, komisija nosauca par *emuāristu*, saskatot viņa darbībā līdzību ar memuāru rakstīšanu, tagad gan elektroniskā formā.

4. Daudz šķēpu laužts termina *host* un *hosting* latviskošanā. Pirms desmit gadiem *host computer* tulkojām kā *resursdatoru*, jo tā galvenās funkcijas bija pārējo datortīkla datoru nodrošināšana ar skaitļošanai nepieciešamajiem resursiem dalītās datu apstrādes procesā. Tomēr tagad interneta un globālā tīmekļa vidē termina *host computer* (vai vienkārši *host*) funkcijas ir ievērojami paplašinājušās. Tas vairs nav tikai lieldators ar tam pievienotajām darba stacijām, bet tas var būt arī tīkla mezgls, kas nodrošina divpusēju informācijas apmaiņu ar citiem interneta datoriem un kam ir unikāla IP adrese. Tas var būt arī dators, kas aprīkots ar tīmekļa serveri un apkalpo vienas vai vairāku tīmekļa vietņu mājas lapas, kas it kā viesojas šajā serverī.

Tādēļ mēģinājām *host* latviskot kā *izviesotāju*, tomēr šis jaunvārds ne-guva vienbalsīgu piekrišanu. Pēc ilgstošas domu apmaiņas gan vēstkopā, gan komisijas sēdē tika nolemts, ka *host computer* tulkojams kā *saimniekdators* un attiecīgi šim terminam pieskaņojami arī citi šī termina atvasinājumi, bet tajos gadījumos, kuros tiek attēlota vietņu mājas lapu izmitināšana, piem., *Web hosting*, tulkojams attiecīgi: *Web host* – *tīmekļa mitinātājs*, *Web hosting* – *tīmekļa mitināšana*.

5. Terminam *collocation*, ko sākotnēji gribējām latviskot kā *izmitināšanu* un kas attēlo telpas nodrošināšanu klientu telesakaru iekārtu izvietošanai pakalpojumu sniedzēja telpās, tagad kā latviskais termins paredzēts *kopvietošana*.

N.B.! IT&T terminoloģijas apakškomisija ir atvērta visām juridiskām

un fiziskām personām – jebkurš interesents, iepriekš pieteicoties, var piedalīties kārtējā sēdē vai izveidot tam nepieciešamo jauno IT&T terminu, adrese ilze.ilzina@dati.lv

Iepazīties ar izveidotajiem terminiem un to skaidrojumiem var www.letonika.lv terminoloģijas portālā.

IT&T terminoloģijas apakškomisijas sekretāre *Ilze Ilziņa*

* * *

Publikācijas

Ar LZA TK apstiprinājumu publicētas vārdnīcas:

1. Latviešu–vācu enerģētikas un elektrotehnikas vārdnīca. R., 2003. — 251 lpp.
2. Vācu–latviešu enerģētikas un elektrotehnikas vārdnīca. R., "Preses Nams", 2003. — 250 lpp.
3. Elektroenerģētikas komerctermini, R., 2003. — 50 lpp.

Ar LZA TK lēmumiem saskaņoti termini vārdnīcās:

1. ES Muitas terminoloģijas vārdnīca. R., 2003. — 62 lpp. (M. Ankalniņa red.)
2. Biznesa leksikas skaidrojošā vārdnīca. Angļu–latviešu. R., "Avots", 2003. — 528 lpp.

Ar mūsdienu terminoloģijas darba problēmām iepazīstina raksts "Termins jaunlaiku griežos" (Diena, 13.11.2003.).

* * *

Š. g. 21. oktobrī Rīgā, Reiterna namā notika Latvijas Valsts prezidentes dibinātās Valsts valodas komisijas rīkotais triju Baltijas valstu – Latvijas, Lietuvas, Igaunijas – terminoloģijas un speciālā lietojuma valodas (SLV) seminārs "Terminoloģijas darbs pašreiz un turpmāk Latvijā, Lietuvā un Igaunijā: sadarbības ieceres ES dalībvalstu kontekstā". Semināra materiāli tiks publicēti īpašā "TJ" izdevumā.

Klāt advente...

(bet varbūt: "advents"?)

Šo laiku saucam dažādi: cits – par *adventi*, cits – par *adventu*. Kā pareizi?

Pareizrakstības vārdnīcas ieteic sieviešu dzimtes formu *advente*. Tam ir savs pamats, jo runa ir par Ziemassvētku Notikuma atnākšanas gaidīšanas laiku un aizguvuma pamatā ir procesa nosaukums "atnākšana", kas latīniski ir "adventus". Latīņu valodā *adventus* ir vīriešu dzimtes forma, turpretī latviešu valodā procesu nosaukumi ir sieviešu dzimtes vārdi: *atnākšana*, *gaidīšana*, *svētīšana*. Tāpēc ir *adventes laiks* un *adventes svētdienas*, kad iededzam svecītes.

(Plašāk par abu dzimšu formām var lasīt "Dienā" – 18.12.1997.)

* * *

Nākamajā numurā:

- lēmumi
- atbildes uz jautājumiem
- apakškomisijas viesošanās
- problēmjautājums: vai vecums ir negadījums?

Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija

TERMINOLOĢIJAS JAUNUMI

2003

5/6

Terminology Commission of Latvian Academy of Sciences

TERMINOLOGY NEWS

2003

5/6

Tekstu autori: **Juris Borzovs, Ilze Ilziņa, Valters Feists**
Marika Ķirīte, Valentīna Skujiņa

Tehniskā redaktore **Marika Ķirīte**

Korektore **Iveta Pūtele**

Datormaketētāja **Anita Skujiņa**

Iespiests tipogrāfijā SIA "Pērse"
Aizkraukles ielā 21, Rīgā, LV-1006

LZA Terminoloģijas komisijas adrese:

Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050, Latvija

Tālr.: (371) 7229636

Fakss: (371) 7227696

E pasts: vaska@lza.lv

<http://www.vvk.lv>